AYLIK MİZAH DERGİSİ • YIL : 7

KARİKATÜR

SAYI : 79 • EKİM 1999

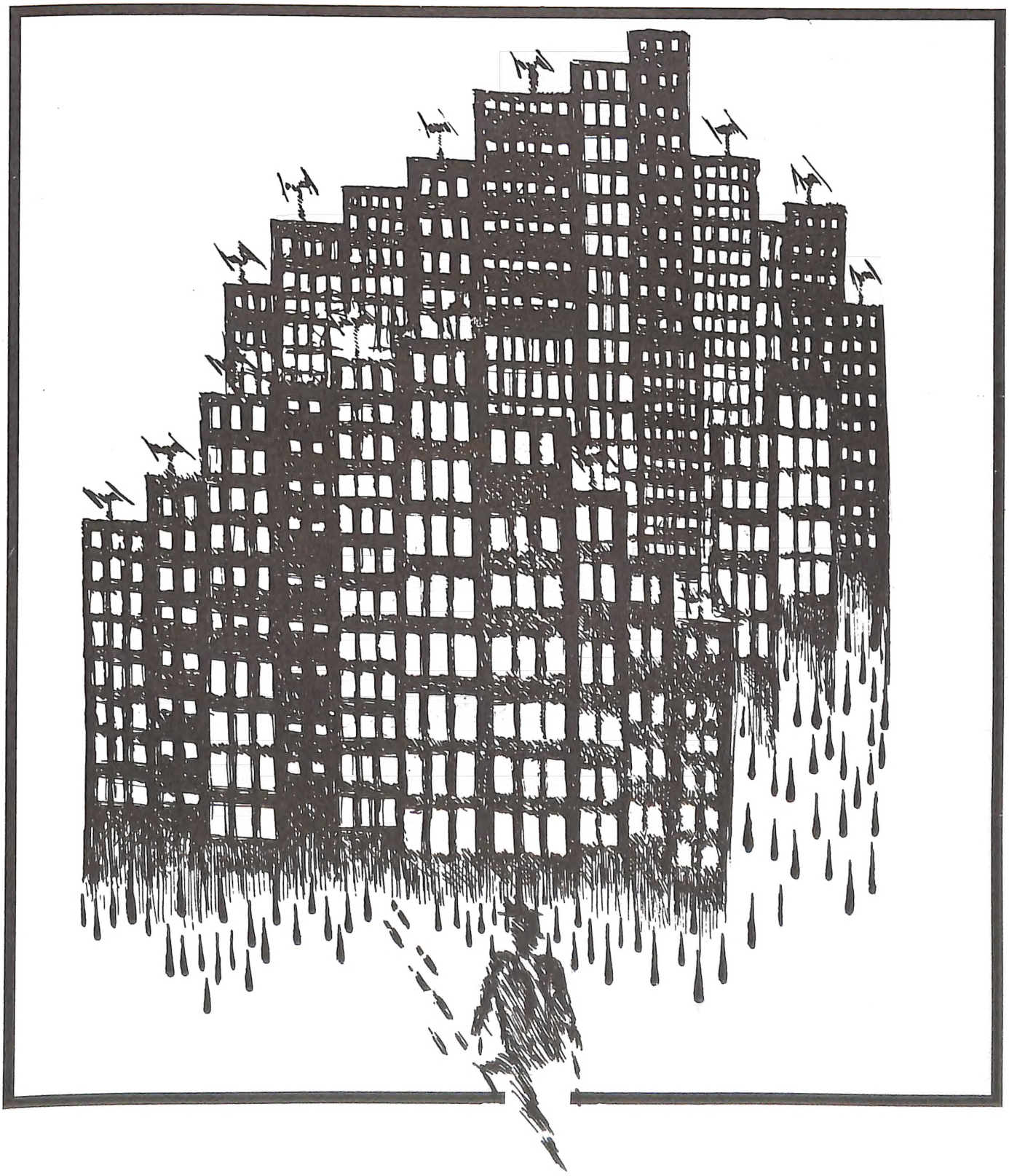

ALİ ŞUR

SAHİBİ VE YAYIN YÖNETMENİ
KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ
ANKARA TEMSİLCİLİĞİ ADINA
METİN PEKER

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
MURAT ÖZMENEK

YAYIN KURULU
ALİ FUAT SÜER
CUMHUR GAZİOĞLU
OKTAY BİNGÖL
ORHAN TÜLEYLİOĞLU
HİCABİ DEMİRCİ
MURAT SAYIN

KATKIDA BULUNANLAR

ALİ ULVİ ERSOY
ALTAN ÖZESKİCİ
ALİ ŞÜKRÜ FİDAN
AHMET ERKANLI
AKIN ÖNDER
ALİ ŞUR
BÜLENT OKUTAN
CEM KOÇ
CEMALETTİN GÜZELOĞLU
CEZMİ ERMİŞ
ERDOĞAN KARAYEL
ERAY ÖZBEK
EROL ÖZDEMİR
EDİZ ÇELİK
ERDOĞAN BAŞOL
HÜSEYİN ATABAŞ
HASAN SEÇKİN
HASAN UYŞAL
GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU
İZEL ROZENTAL
İSMET LOKMAN
NURİ BİLGİN
KADİR DOĞRUER
KURTULUŞ KAYALI
KEMAL URGENÇ
KEMAL ÖZYURT
MÜMTAZ İDİL
MUHAMMET ŞENGÖZ
MUSTAFA BİLGİN
NECDET ŞEN
OĞUZ GÜREL
ORHAN JOPLU
ÖZGÜR ARHAVİLİ
RUHİ TEK
TONGUÇ YAŞAR
TAYFUN AKGÜL
TANJU ÖZKAN
SEÇKİN TEMUR
SERDAR ÇAKIRER
YİĞİT ÖZGÜR
YENER ÇAKMAK

DERGİ TEMSİLCİLİKLERİ
Antalya/Cihan İşbaşı • Bursa/Mümin Bayram • Çorum/Altan Özkesici • İzmir/Cem Koç • Trabzon/Adnan Taç • Mersin/Serdar Kutça • Sinop/Seyit Saatçi • Zonguldak/Kürşat Coşkun • Kıbrıs/Hüseyin Çakmak

DİZGİ : DAMAR LTD. ŞTİ. • ANKARA
Özveren Sok. 3/8 Demirtepe Tel: 232 01 11

BASKI: YORUM BASIN YAYIN SAN. LTD. ŞTİ.
Fevzi Çakmak Sk. No: 15/C Tel: 229 00 76 Ank.

İRTİBAT VE YAZIŞMA ADRESİ
Konur Sokak 31/10 Kızılay-Ankara
Tel/Fax: 417 37 28

POSTA ÇEK NO: 104902 METİN PEKER
Altı Ay: 6.000.000 TL • Bir Yıllık: 12.000.000 TL

Kapak Karikatürü: FERRUH DOĞAN

Karikatür Dergisi'ndeki eserler yazılı izin alınmadan kesinlikle yayınlanamaz.

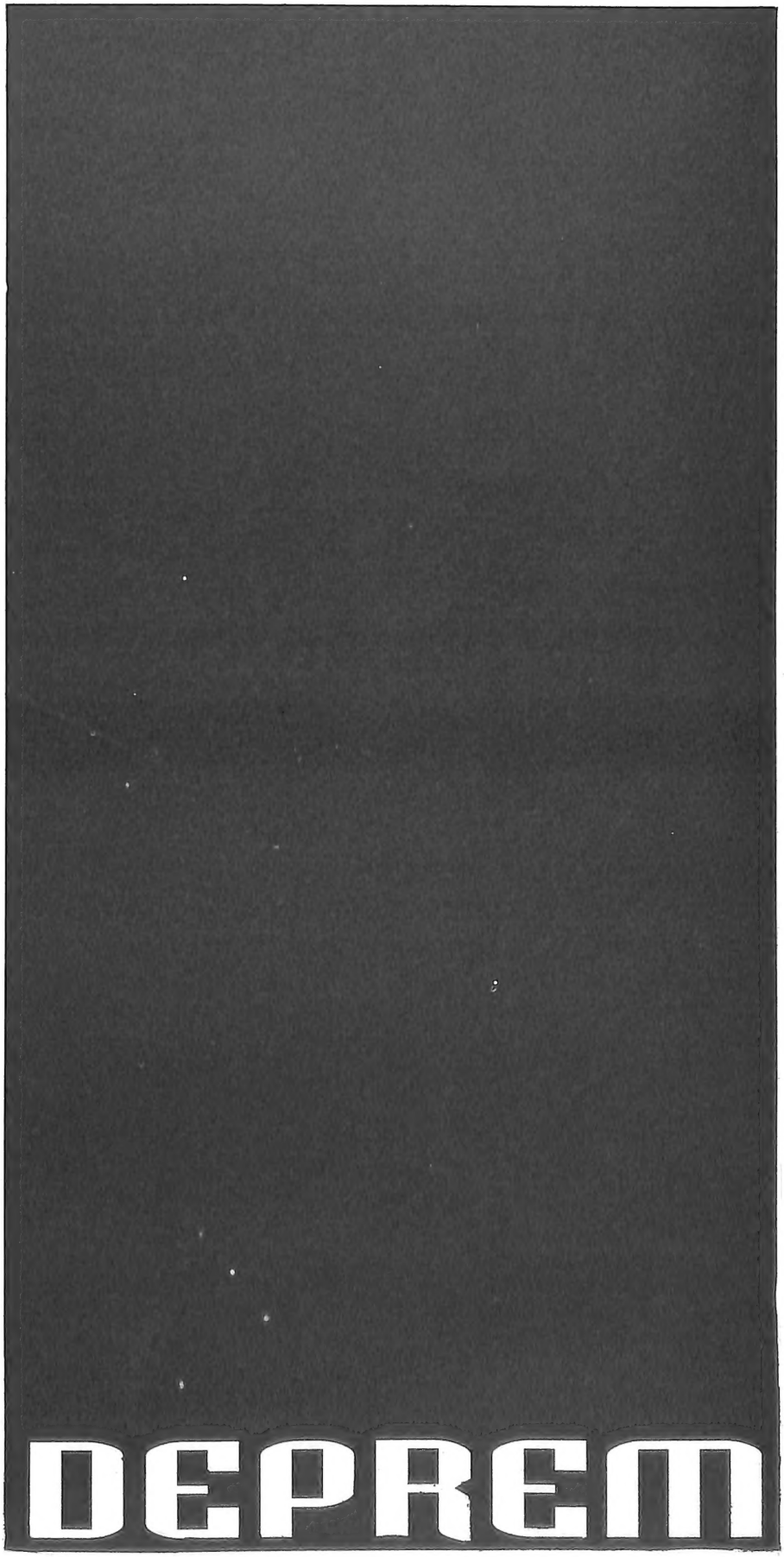

TÜRK BASININDA İLK MÜSTAKİL MİZAH GAZETESİ "DİYOJEN"

BAŞLANGICINDAN BUGÜNE TÜRK MİZAH YAYINLARI

YENER ÇAKMAK

Diyojen 1.6.1872

Dördüncü kapatılışı, bir yazı ve bir karikatürde hükümeti küçük düşürdüğü gerekçesiyle oldu. 2 Ay süreyle yayınına ara verdi.

Diyojen'de yayınlanan karikatürler imzasız olduğu için kimlerin çizdiği kesin olarak bilinmemektedir. Yazanlar ise başta Teodor Kasap olmak üzere Namık Kemal, Mehmet Ali Bey, Mehmet Tevfik (Çaylak Tevfik), Tevfik Ebuzziya, Ata Bey (Nurullah Ataç'ın babası. Hammer mütercimi [tercümanı]).

NAMIK KEMAL VE DİYOJEN

Namık Kemal ile Diyojen mizah gazetesi sahibi Teodar Kasap arasındaki dostluk Paris'te başlar. Fransa'da bulunan Namık Kemal, o yıllarda Paris'te Aleksandır Düma'nın yanında katiplik yapıp okuyan Teodar Kasap'la tanışır. Bu tanışma ile başlayan dostluk ilerleyen yıllarda Namık Kemal'in Diyojen'e yazılar ve şiirler yazmasıyla devam eder.

NAMIK KEMAL KİMDİR?

1840 yılında Tekirdağ'da doğdu. Babıâli Tercüme odasında görev aldı. 1862 yılında Şinasi'nin Tasvir-i Efkâr gazetesinde gazeteciliğe başladı. İbrahim Şinasi (d. 1826 - ö. 1871) hürriyetçi ve ilerici fikirlerinden dolayı Avrupa'ya gitmek zorunda kalınca, gazetesini Namık Kemal'e emanet etti. Gazete yönetimi sırasında, sosyal sorunları, kadınların eğitim ve öğretim hakkını işleyen yazılara kuvvet verdi. 1867 yılında o da yurt dışına gitmek zorunda kaldı. Londra'da, "Hürriyet" gazetesini yayınladı. 1878'de İstanbul'a döndü.

Tevfik Ebuzziya'nın İbret gazetesine yazmaya başladı. Yaşadığı dönemde Namık Kemal'in yazı ve şiirleri bir çok mizah gazetesinde yer aldı. Bu yazı ve şiirlerinden dolayı basın sansürcülerinin en çok gözledikleri kişi oldu. Teodar Kasap'ın Diyojen, Çıngıraklı Tatar, Hayal mizah gazetelerine yazdı. "Vatan Yahut Silistre" oyununda seyircinin galeyana gelmesinden dolayı, çalıştığı İbret gazetesi kapatıldı (1873).

Namık Kemal, yazarlığı, şairliği, oyun yazarlığı yanında, Osmanlı tarihini kaleme aldı. Gazetede tefrika edilen Osmanlı Tarihi, Kanuni Sultan Selim'den sonraki kısma geldiğinde sansürcüler tarafından yasaklandı.

Namık Kemal 1888 yılında vefat etti. Cenazesi, Çanakkale İli Bolayır ilçesine getirildi. Rumeli fatihi olarak anılan Süleyman Paşa'nın kabri yanına defnedildi.

Diyojen 1.6.1872

NAMIK KEMAL VE KEDİ'YE (İKTİDAR'A) MERSİYE!

Teodar Kasap'ın Diyojen'inde, Namık Kemal'in yazdığı Kedi'ye Mersiye (yergi şiiri) yayınlandığında; sansürcüler, yazılanlarda hükümete sataşma olduğu gerekçesiyle bir uyarıda bulundular. Kedi mersiyesi okuyucular tarafından çok beğenilince, basılan Diyojen'ler tükendi. Bunun üzerine gazetenin 113 numaralı sayısı yeniden basıldı. Hem de bu sefer bestelenerek notalarıyla birlikte satıldı. Namık Kemal'in Kedi mersiyesinin Diyojen'in satışını arttırması üzerine, rakip yayınlar hemen taklidini yazdırıp yayınladılar.

Diyojen'in 132. sayısında biri bir nazire yaptı. Nazirede kedi, köpek şekline sokuldu. Gazeteler arasında başlayan bu tartışma hükümetin müdahalesi ile kesildi.

Diyojen'den sonra Çaylak adıyla mizah gazetesi çıkartan Mehmet Tevfik (Çaylak Tevfik), Namık Kemal'in Kedi mersiyesini, Diyojen'in Kedisi adı altında gazetesiyle birlikte 20 paraya satılan bir ek olarak verdi.

Ünlü tarihçilerimizden Cemal Kutay, 1970 yılında yayınlandığı "Nelere Gülerlerdi" kitabında bakın Namık Kemal ve Kedi mersiyesi hakkında neler yazmış:

Hemen hemen hiç bir biyografisi, vatan şairinin DİYOJEN ve HAYAL'de çıkan mizahi şiirlerinin, edebi söylenişi ile hiciv ve tehzillerinin üzerinde durmaz... Neden? Bunların, hürriyet ve vatan şiirlerine göre zayıf olması endişesinden mi? Hayır!.. Böyle olmamak lazımdır: Çünkü Namık Kemal'in yüz yıl önceki mizah mecmualarında şiir ve nesir olarak çıkan yazıları, edebi kıymetinin olduğu kadar nükte ve espri kabiliyetinin de mükemmel isbatlarıdır.

ORHAN JOPLU

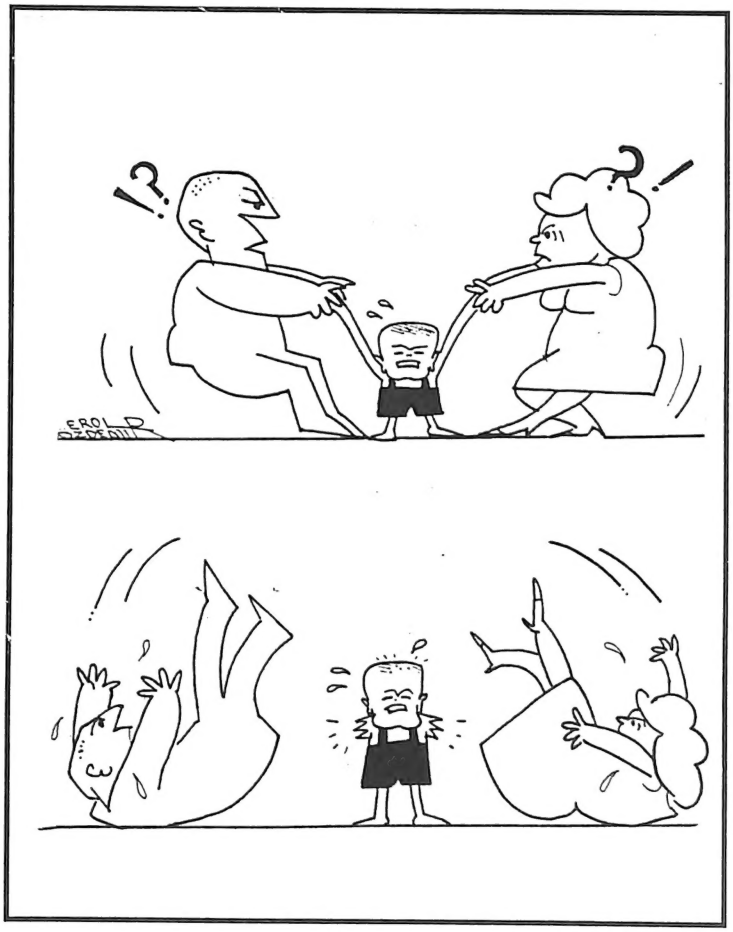

EROL ÖZDEMİR

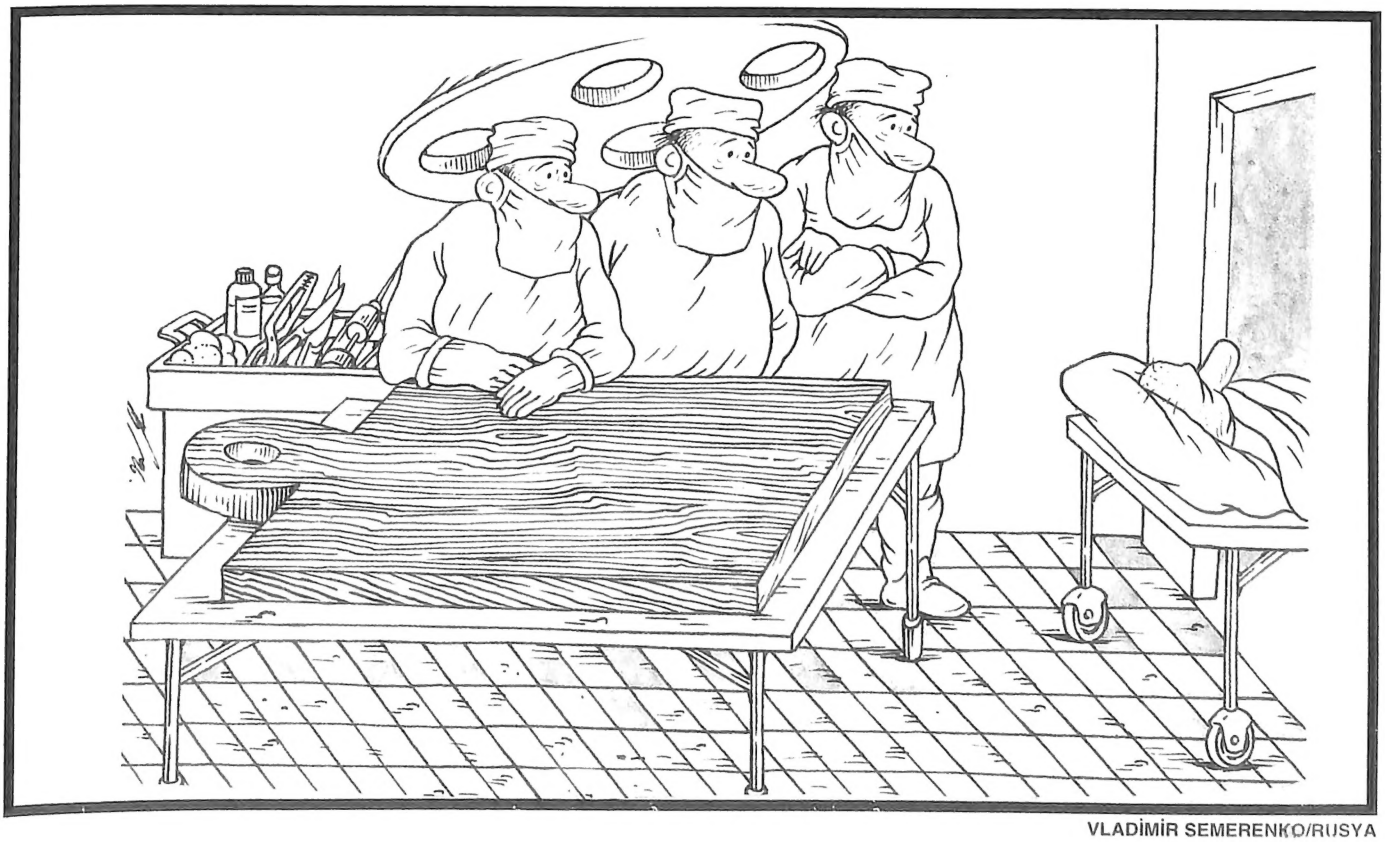

VLADİMİR SEMERENKO/RUSYA

METHİYE TAHSİSATI MESTURE İLE YAZILIR!

ZARF İLE MAZRUF

KURTULUŞ KAYALI

Zamanını aşıp günümüze ulaşabilecek karikatürlerin en ilginç örneklerinden birini Ramiz'in 1950 öncesinde çizdiği bir yazılı karikatürde bulmak ilginçtir. Kendi çıkardığı Mizah dergisindeki birçok karikatürü, özellikle de biri zamanın ötesinde etkilere sahiptir. Bu dergide güncel sorunların gündeme getirilmesinin yanında bugünleri de içerecek genişlikte bakış açılarının formüle edilebildiği görülmektedir. Dergide çoğu zaman siyasetin çok yoğun olarak gündemde olmadığı anlaşılmaktadır. Hatta daha önceki dönemlerin, insanların daha apolitik olduğu zaman kesitlerinin örnekleri, karşılaştırma için, konuların daha iyi anlaşılması için tercih edilmesi gereken bir seçim olarak görülmelidir. Ancak 1947 yılı da çok partili döneme daha henüz geçilmiş olmasına karşın yeni kurulan partinin, Demokrat Partinin iktidar olabileceğine dair bir emare yoktur ve böyle bir şey neredeyse hiç düşünülmemektedir. Belirgin bir siyasal gerginliğin olmaması nedeniyle dönem siyasal gerginliklerin iyice ortaya çıktığı 1950'li, 1960'lı ve 1970'li yıllara nazaran daha farklı bir şekilde değerlendirilmelidir. Örneğin Mizah dergisinin 5 Eylül 1947 tarihli sayısındaki bir karikatür bugün pek bir anlam ifade etmemektedir. Ramiz'in bir karikatüründe iki ortayaşlı adam yanlarındaki çocuğun, adamın birinin çocuğunun sınavı vesilesiyle konuşmaktadır: "Çocuğa imtihanda Eylûl'ü sormuşlar, sen bilirsin, bu bir roman mıdır? — Evet, kitabı ise romandır, Kararnamesi ise masaldır:" (1) Bu karikatür kimi bazı konuları çağrıştırsa bile pek bir anlam ifade etmemekte, sıradan bir karikatür olarak belirmektedir. Ancak bunun dışındaki bir başka karikatür çok değişik zaman kesitleri açısından da gerçeklik taşımaktadır. Yukarıda da kısaca değinilen karikatürde methiye yazan bir adam yakını olan bir kadına methiyenin "d" ile mi yoksa "t" ile mi yazıldığını sormaktadır. Aldığı cevap methiyenin grameriyle ilgili bir husus olmaktan çıkıp özüyle buluşmaktadır: "İlkmektep çocuklarının bildiğini sen bilmiyor musun... Tahsisatı mesture ile yazılır aptal!" (2) Bu konuya ilişkin bilgi şimdi kafamızdan silindiği için o dönemde, elli yıl önce Ramiz'in karikatürü çizerken, alt yazısını yazarken neyi düşündüğünü sorgulamak gerekmektedir. O döneme ilişkin bilgilenme karikatürün açıkça neyi çağrıştırdığını anlamayı sağlayabilir. Dolayısıyla böyle bir bilgilenme ayrıntıların öğrenilmesi açısından gereklidir. Ancak somut bilgilenme olmasa da konu hemen her dönemde güncelliğini korumuş, özellikle Yassıada yargılamaları sırasında da örtülü ödeneğin yoğun olarak konu edilmesi suretiyle gündeme getirilmiştir. O sıraların mizah dergilerinin ve genelde dergilerin önemli yazarlar da örtülü ödenekten yararlandıkları için bir biçimde aşağılanarak eleştirilmişlerdir. Methiyelerin de genellikle tahsisatı mestureden yararlanıldığı için gerçekleştiği düşünülmüştür. Ancak her konuda olduğu gibi bu konuda da sorun mutlaklaştırılmaya çalışılmıştır. Fakat gene de tahsisatı mesturenin getirdiklerinin, tortularının hesaba katılması gerekmektedir. Zaman zaman da yazılagelen metinleri daha geniş bir şekilde, esnek bir çerçevede mütalaa etmek anlamlı olabilir. Sorunun ayrıntılı olarak sergilenmesi suretiyle doğru saptamaların yapılması imkân dahiline girer. Ancak tahsisatı mesturenin kullanılması çoğu zaman karanlıkta kalmıştır. Bu nedenle de kimi yazarlar belirgin bir töhmet altında kalmışlardır.

Tahsisatı mesturenin getirdiği methiye hiç de işlevsel değil gibi görünmektedir. Çünkü methiyenin tahsisatı mestureden kaynaklandığının anlaşılması zaman içinde konunun ciddiyetini ortadan kaldırmaktadır. Tahsisatı mesture dolayısıyla gelen övgü fazla bir anlam ifade etmemekte ve yankı bulmaktadır. Fakat olayı bu kadar dar bir çerçevede düşünmek de anlamlı olmamaktadır. Konunun açıklık kazanması, herbir şeyin ayrıntılı olarak bilinmesi çoğu zaman engellenmektedir. Geçmiş döneme yönelindiğinde sorun biraz daha anlaşılır kılınabilir. Fakat belirli dönemlerde belirli kişilerin methedilmesi fazla ne kelime hiç yankı bulmamaktadır. Bunun yanında belirli dönemlerde belirli konuların öne çıkması toplumun tansiyonuyla ilgilidir. Ancak toplumda gerginlik had safhaya geldiği zaman methetmek ve onunla paralel olarak küfretmek daha bir anlaşılır olmaktadır. Bu noktada Burhan Felek'in Türkiye'de mizah üzerine söyledikleri oldukça fazla şeyi açıklamaktadır: "Ve bütün bunlardan sonra bizde mizahın, hicve doğru ve hicvin de küfüre doğru bir sathı mailde kaymakta olduğunu görüyorum ve bunu sanat ve sanatkârlar için bir tehlike sayıyorum... Ne istidatlı, ne nüktedan, ne esprili gençlerimiz var ki; kaba şaka ve çirkin küfüre kaçmadan mizahı da, hicvi de kıvırabilirler... Ama neyliyelim ki şimdi ayağımızı masa üstüne koymak bir 'uygarlık' alâmeti olduğu gibi, mizah ve hiciv gibi bir edebiyat kolunda küfüre ve çirkin telhimlere kaçmak da zamanın modası olmaya yüz tutmuştur." (3) Burhan Felek'in böylesi bir nitelemesinin 1964 yılında gerçekleşmesi özellikle önemlidir. Tabii bir de gerginliğin hangi noktalarda oluştuğunu da bilmek gerekmektedir. Örneğin 1950'li yıllar öncesinde gerginlikler o kadar fazla değildir. Zaten bir şekilde tahsisatı mesture ile methedenler ya da küfredenler yaygın olarak geniş bir okuyucu tabanı bulamamaktadırlar. Bu değişik dergilerin değişik pratiklerinde yakalamak kabildir. Ancak tansiyonun başağı arttığı 1950'li yılların sonlarında methiyeler de, bir tür küfürle bulaşmış aşağılamalar da gündeme girmiştir. Dolayısıyla etkili de olmuştur. Buna ilaveten dönemin ortamı nedeniyle 1960 askeri darbesi döneminde Demokratik Parti döneminin sıkıntılarına maruz kalanların bir tür hınç almaya yönelik bir tutum içine girdikleri görülmüştür. Geçmiş iktidarın üst düzey yöneticilerinin önemlice bir kısmının yolsuzluk yaptıkları, hatta alenen hırsızlık yaptıkları şeklinde bir anlayış hakim olmuştur. Celal Bayar'ın devletin o gün için çok büyük bir miktar tutan yüz üç milyonunu çaldığı, dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun her anlaşmadan, ekonomik anlaşmadan yüzde on oranında komisyon aldığı söz konusu kişiler aşağılanarak dillere pelesenk edilip vurgulanmıştır. Hatta o sıralar bir mizah dergisine yansıyan bir dizi konuyu veciz bir biçimde sergilemektedir: Tam yüz üç milyon çaldın / Görmedin hayrını" Düşük ve kuyruk edebiyatı sürekli olarak yapılmıştır. Hatta üst düzey yöeticilerin ve örneğin bu arada 1950-1960 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı yapan Refik Koraltan'ın da aralarında bulunduğu pek çok kişinin çapkınlıkları dillere dolanmıştır. Daha da ileri gidilerek gene Koraltan'a izafeten bir şiir gündeme getirilmiştir: "Üç kişidir bu vatanı kurtaran / Koraltan'dır, Koraltan'dır, Koraltan!" Söz konusu dönemde devletin ve hükümetin yanında yer alarak "kuyruklara" ve "düşüklere" yönelik bir tepkisellik içine girilmiştir. Bu tür yönelimlerin de tahsisatı mesture ile belki de bir ilgisi olmuştur. Dolayısıyla tahsisatı mestureyi sadece belirli bir dönemle ilgili olarak Yassıada yargılamaları sırasında gündeme getirilip dava konusu yapılmıştır. Çünkü böyle bir davanın o dönemde özel bir önemi vardır. Ya da böyle bir davadan belirgin sonuçlar beklenmiştir. Hatta konuyla ilgili olarak ilginç bir yaklaşım gündeme getirilmiştir: "Geçen hafta Ankara'da yayınlanan Söz Dergisi, düşük iktidarın bu örtülü ödeneğinden on yıl içinde yardım görmüş gazetecilerin adlarını açıkladı. Sahiden şaşılacak, sahiden utanılacak şeydir bu... Neden mi?.. Bir kere bu ödeneklerin listeleri, her yıl, bütçe sonunda yok edilir. Ama düşük iktidar yok etmemiş. Hem de bir yıl değil, on yıl yok etmemiş... Neden mi?.. Uğursuz politikalarının temeli olan o pis, o kancık hesaplar yüzünden: Bir gün gerekirse kendilerine yardım ettiği kişileri korkutmak, sindirmek için:" (4) Yusuf Ziya Ortaç yukarıdaki saptamayı yaptığı yazısında kendisinin örtülü ödenekten para almadığını, böyle bir teklifi 1950-1960 arasında geri çevirdiğini aktarmıştır: "Örtülü ödenekten beni maaşa bağlamak istediler. İş Bankasiyle para gönderdiler. Ama ben, hem bu hatırı sayılır aylığı reddettim, hem de gönderilen parayı yine İş Bankasiyle geri yolladım. Makbuzlar dosyamızdadır. Bir tanesinin klişesini bu sayfada basıyoruz." (5) Tahsisatı mesturenin her uygulamasının zaten bilinmesinin ihtimali olmadığı halde Yusuf Ziya tam Akbaba'yı yeniden çıkarmak hazırlığı içindeyken İncedayı kanalıyla örtülü ödenekten tek parti döneminde, 1930'lu yıllarda beş yüz lira aldığını bizzat kendisi yazmaktadır. Türkiye'de çok eski zamanlarda Refik Halid'in biraz da matrak geçerek yazdığı tahsisatı mesture dokundurması ve "Vur abalıya!" yatkınlığı bir biçimde her tür eleştirel hırçın yaklaşımın esasını teşkil etmiştir.

(1) **Mizah**, C. III, No: 61, (5 Eylül 1947), s. 102.

(2) **Mizah**, C. III, No: 64, (26 Eylül 1947), s. 136.

(3) Burhan Felek, "Mizah, Hiciv, Küfür", **Cumhuriyet**, 7 Nisan 1964'ten nakleden Hilmi Yücebaş, **Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi**. 3. b., İstanbul, 1976, s. 86.

(4) Yusuf Ziya Ortaç, "Örtülü Ödenek!", **Akbaba**, C. XVII, No: 441, (25 Ağustos 1960), s. 3.

(5) **a.g.m**

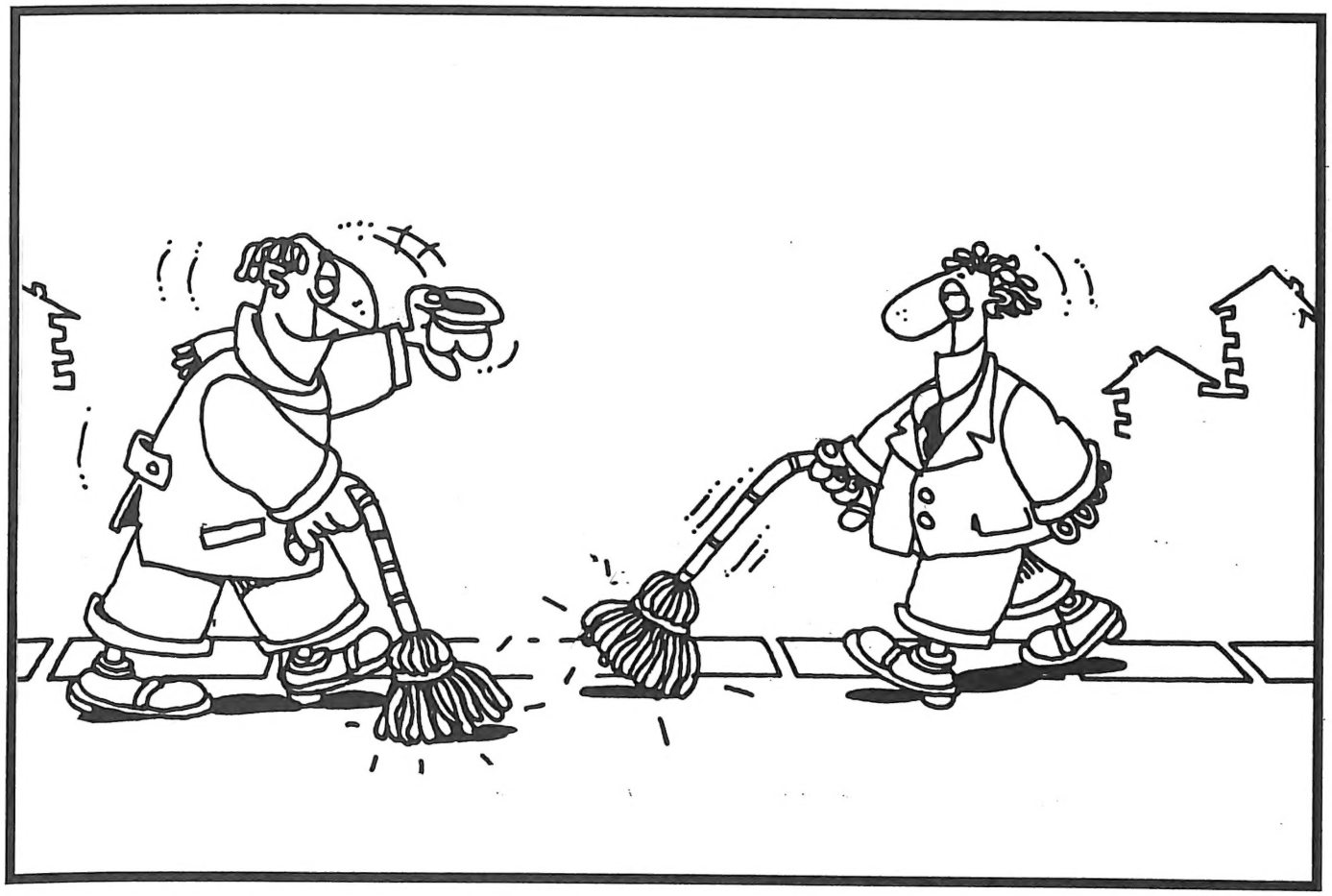

ERDOĞAN KARAYEL

EDİZ ÇELİK

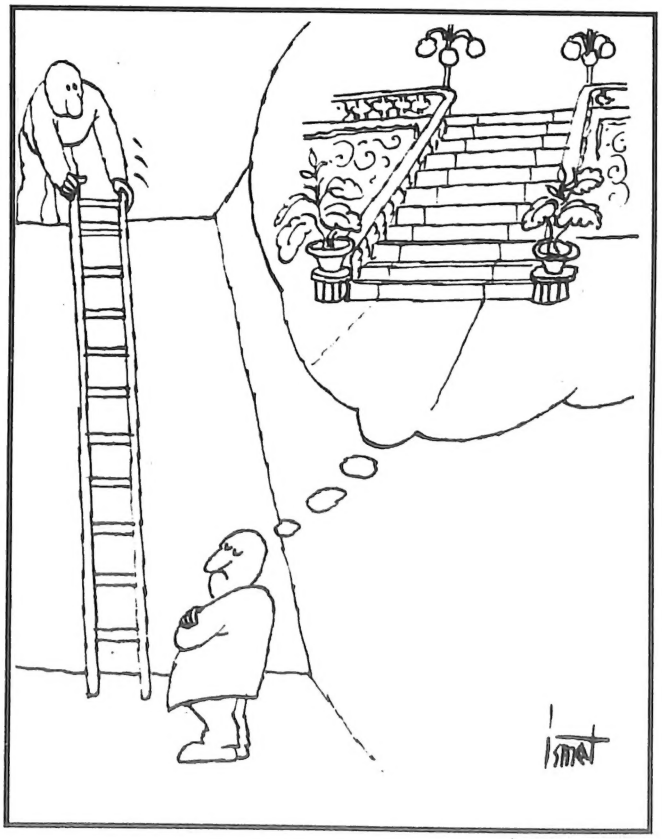

İSMET LOKMAN

CUMHUR GAZİOĞLU

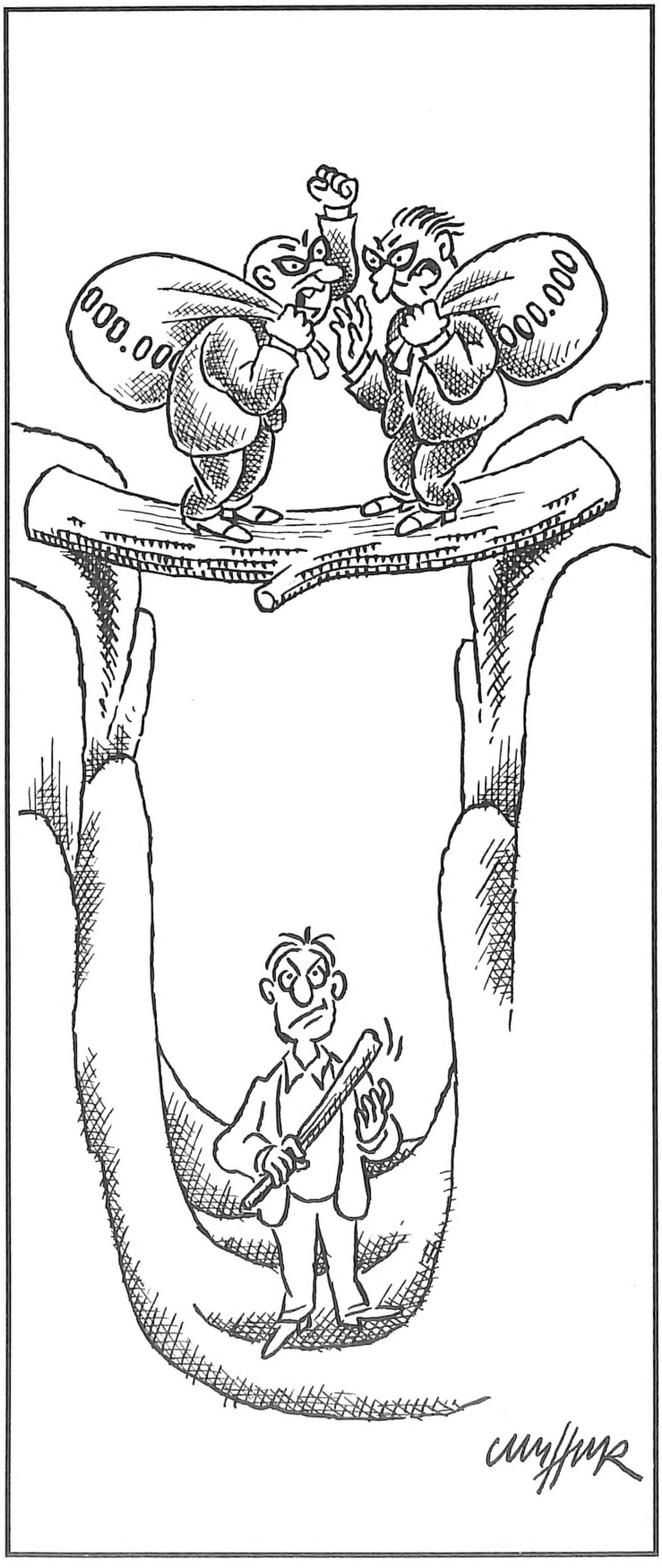

TREN PENCERESİNDEN

RUHİ TEK

ZAVRATIZORT AVRAT

Adam sekseninde vardı. Belki de daha fazla. Gazetinin birinci sayfasındaki, beyaz giysili puantiyeli eşarplı kadına baktı. Sinsi sinsi gülümsedi. Yanındaki gencin dizine dokundu:

— Ben Adana'nın Kadirli ilçesindenim. Bizim orada işin nerden geldiğini, nereye gittiğini, nasıl olup bittiğini bilmeyen avratlara Zavratızort avrat derler. Bu karılar iş görüyorum derler. Herkese övünürler. Övünürler ama işlerinin aslı astarı olmaz. Kocalarına yardım eder gibi görünülrel, faydaları olmaz. Misafir ağırlarım derler, misafiri kovarlar. Sözünü bilmezler. Gaf yaparlar. Sözcükleri yanlış kullanırlar.

Tren tıkırdıyarak yoluna devam etti. Genç merak etti "zortu" sordu.

— Zort bizim orada hakaret etmek maskadıyle avurtları şişirerek yellenir gibi bir ses çıkarmaktır.

dedi, ayağa kalktı.

— Bu istasyonda ineceğim. Gence baktı. Sakın zavratızort avrat ile evlenme. Allah böylelerine tırnak vermesin.

dedi.

■

OKUMAMIŞ

Vagondaki yolculardan pencere kenarında oturan:

— Aziz Nesin'e verilen bir ödülü, Çiller ile Aktuna'ya da ödül verildiği için oğlu kabul etmemiş.

dedi. Yaşlı kadın söze karıştı:

— Zaten Aziz Nesin'i kimse beğenmiyor. Yazılarını da okumuyor. Çünkü kötü.

Genç yolcu, yaşlı kadına sordu:

— Aziz Nesin'i okudunuz mu?

— Hayır okumadım. Kocam da okumaz. Onun kitapları evimize sokulmaz.

— Okumadığınız bir yazar hakkında nasıl hüküm veriyorsunuz?

— Benim kocam profesör. Kimya profesörü. Bende...

Tren sallandı. Virajı aldıktan sonra yoluna devam etti.

■

DOĞURTAN ÇEŞME

Haydarpaşa-Adapazarı treni Adapazarı'na yaklaşmıştı. Otuzbeş yaşlarındaki adam sağına soluna baktı. Önünde bir boş su bidonu vardı.

— Ben Sarıahmetler Köyüne gideceğim.

dedi. Yanındaki boşta bulundu "niçin" diye sordu. Böyle bir soru bekliyormuş gibi anlatmaya başladı.

— On yıldır evliyim. Çocuğum olmuyor. Doktorlar, hocalar fayda etmedi. Sarıahmetlerde bir su varmış. İçen erkek çocuk yapabiliyormuş. Tatil günleri binlerce insan geliyormuş. Hafta arasında geldim. Kalabalık olmaz.

Makinist düdüğü çaldı.

Tren ağır ağır Adapazarı garına girdi.

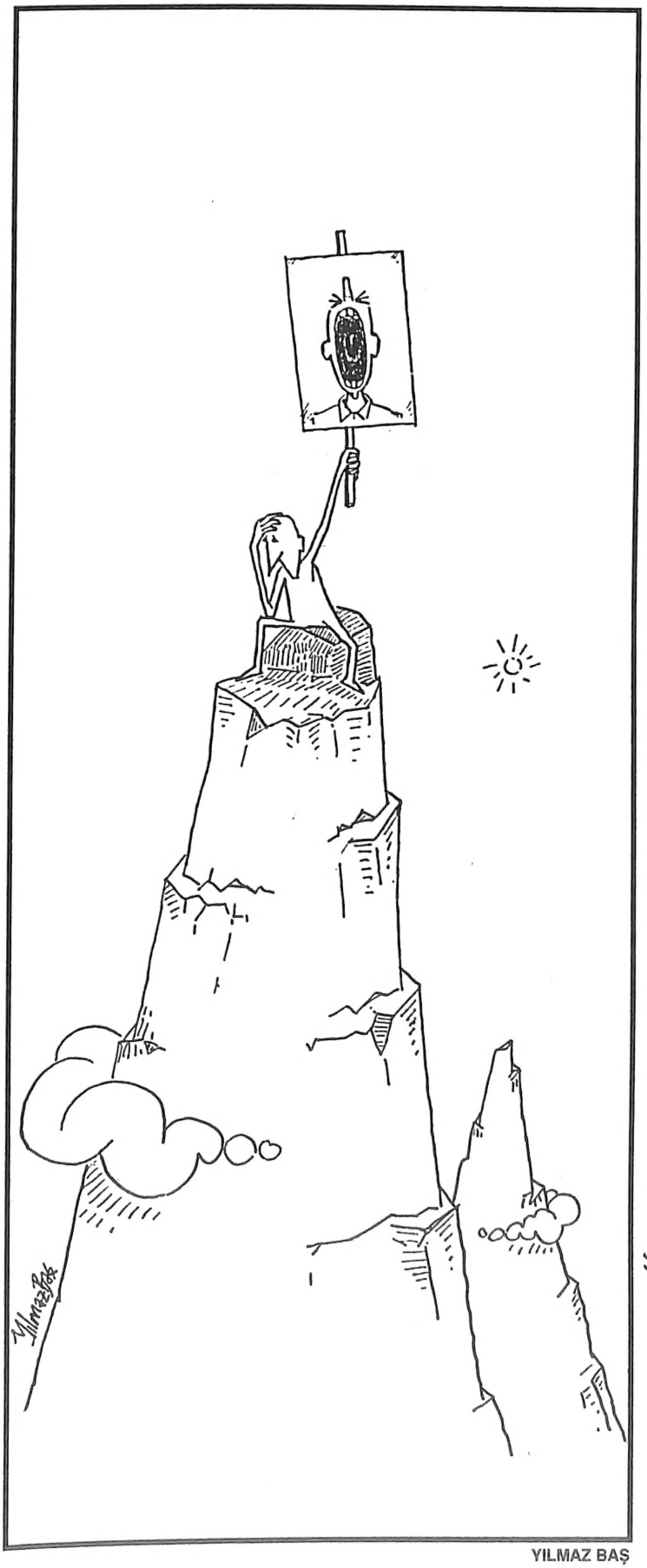

YILMAZ BAŞ

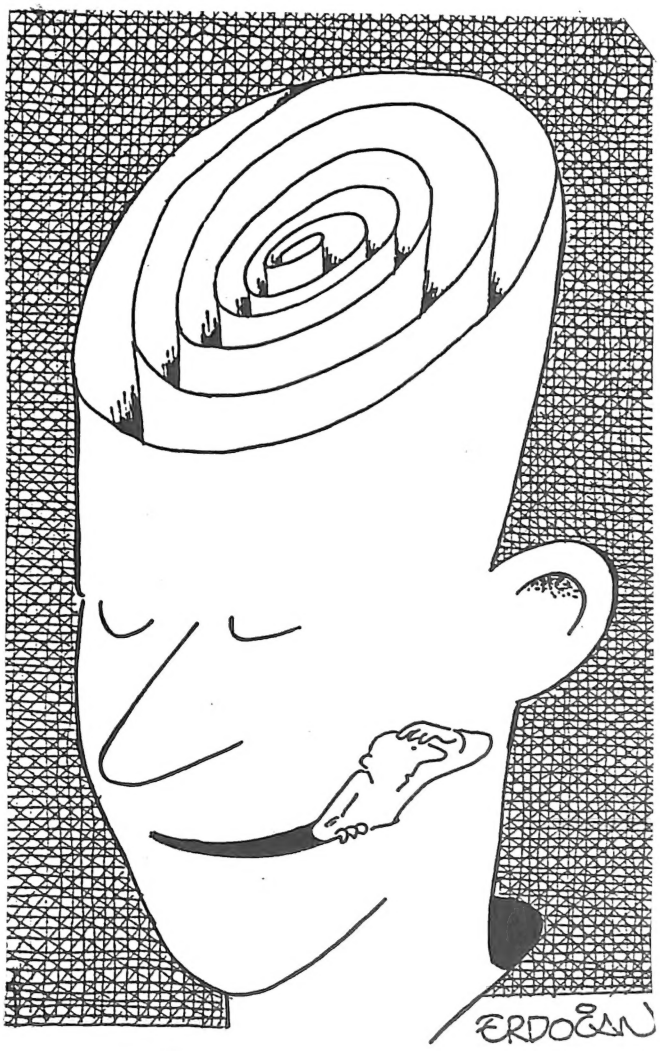

ERDOĞAN BAŞOL

KEMAL URGENÇ

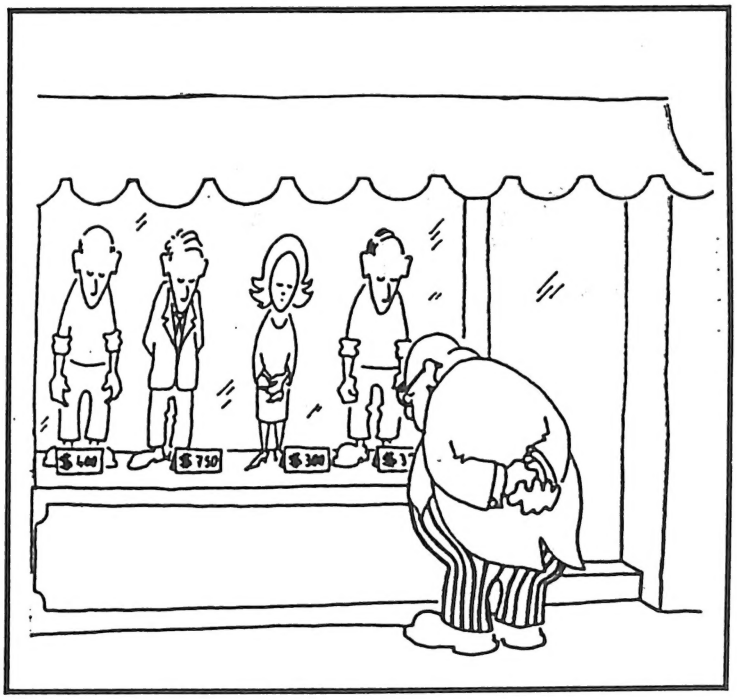

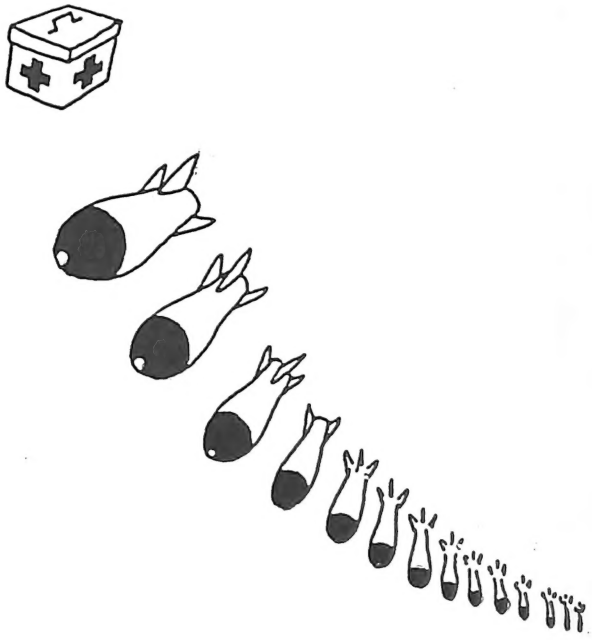

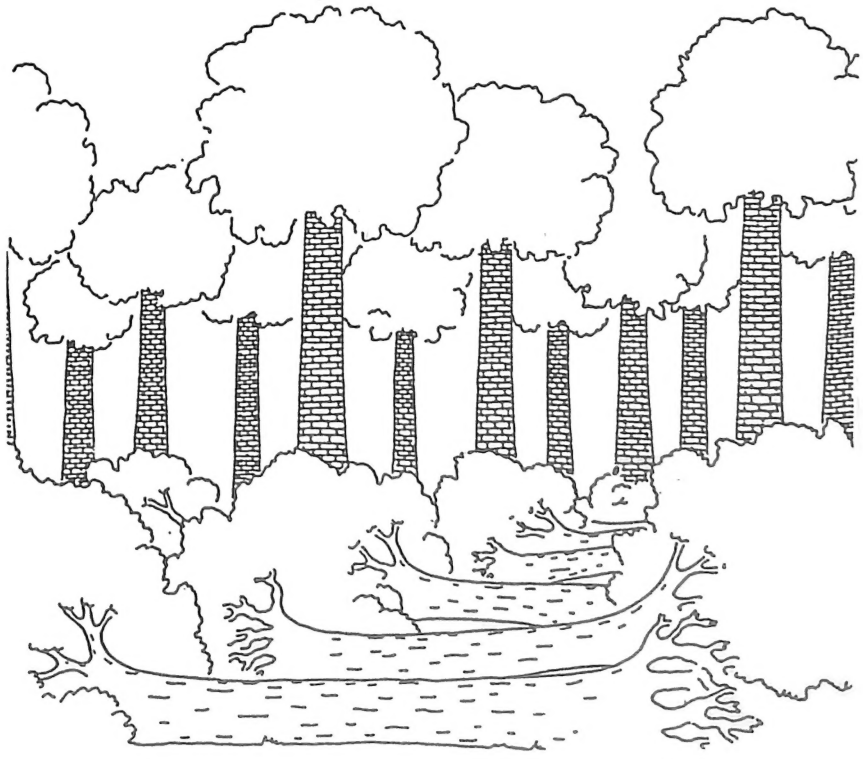

KONK/FRANSA

MURAT ÖZMENEK

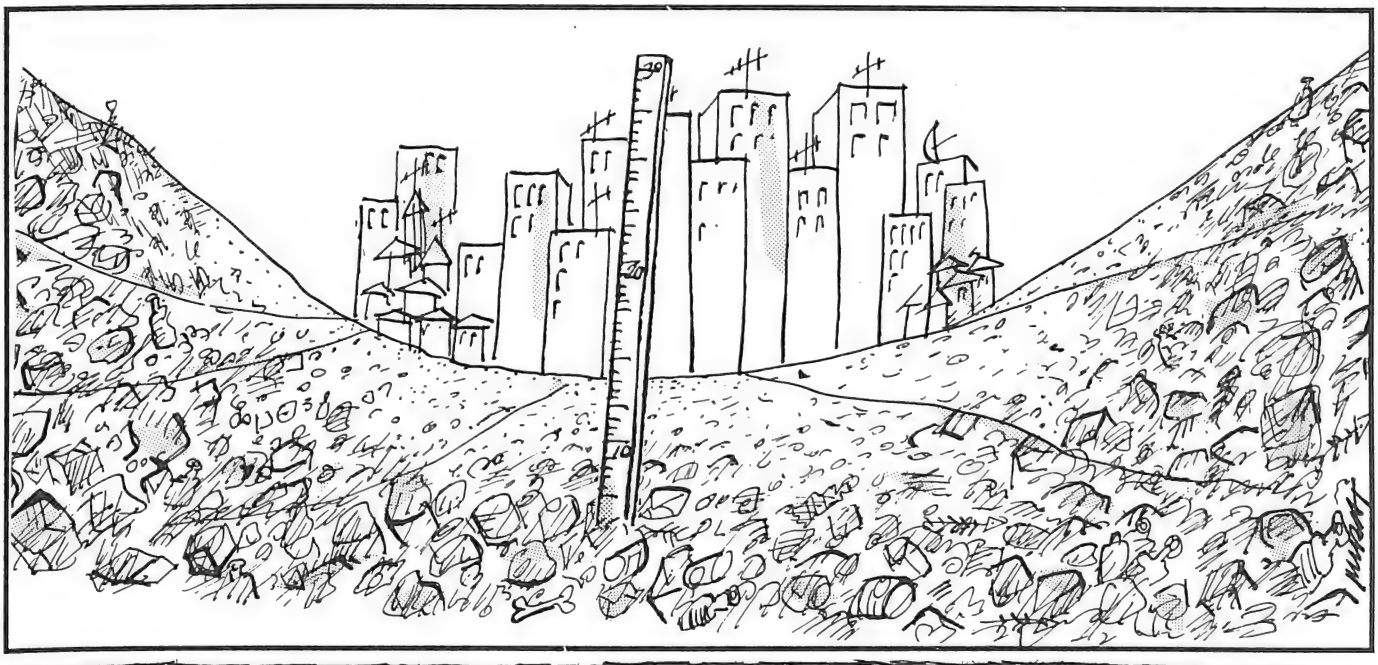

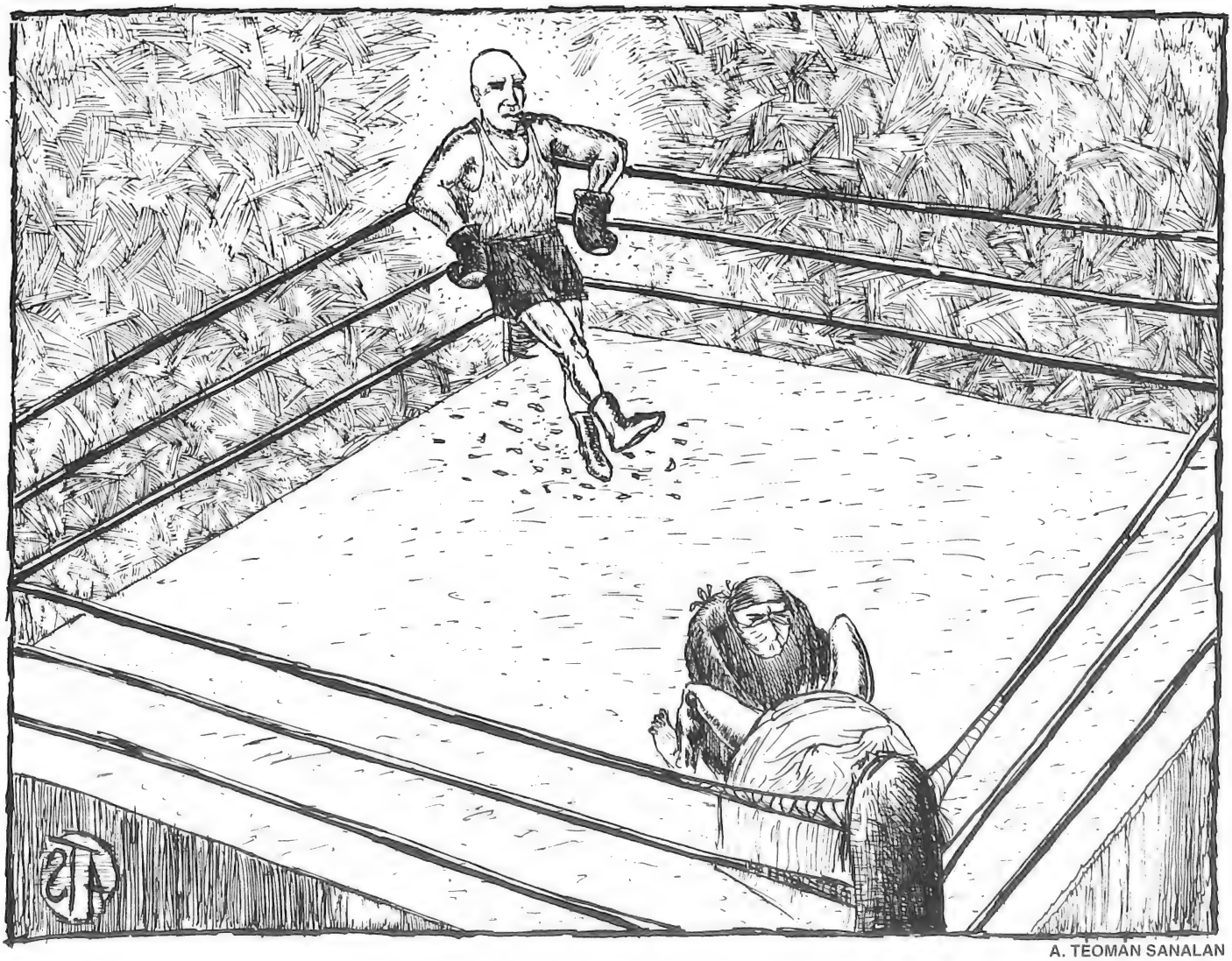

A. TEOMAN SANALAN

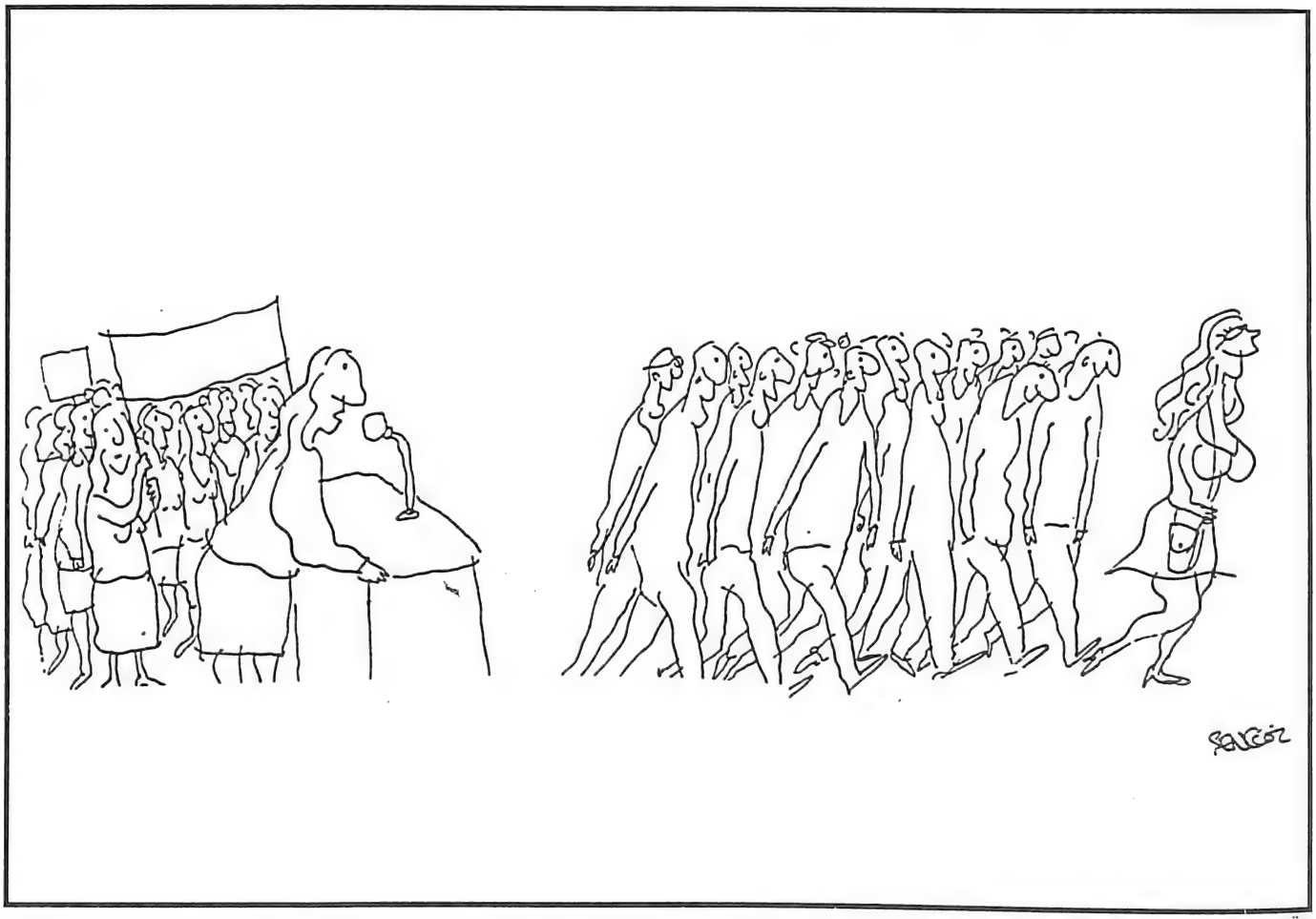

MUHAMMET ŞENGÖZ

NURİ BİLGİN

İZEL ROZENTAL

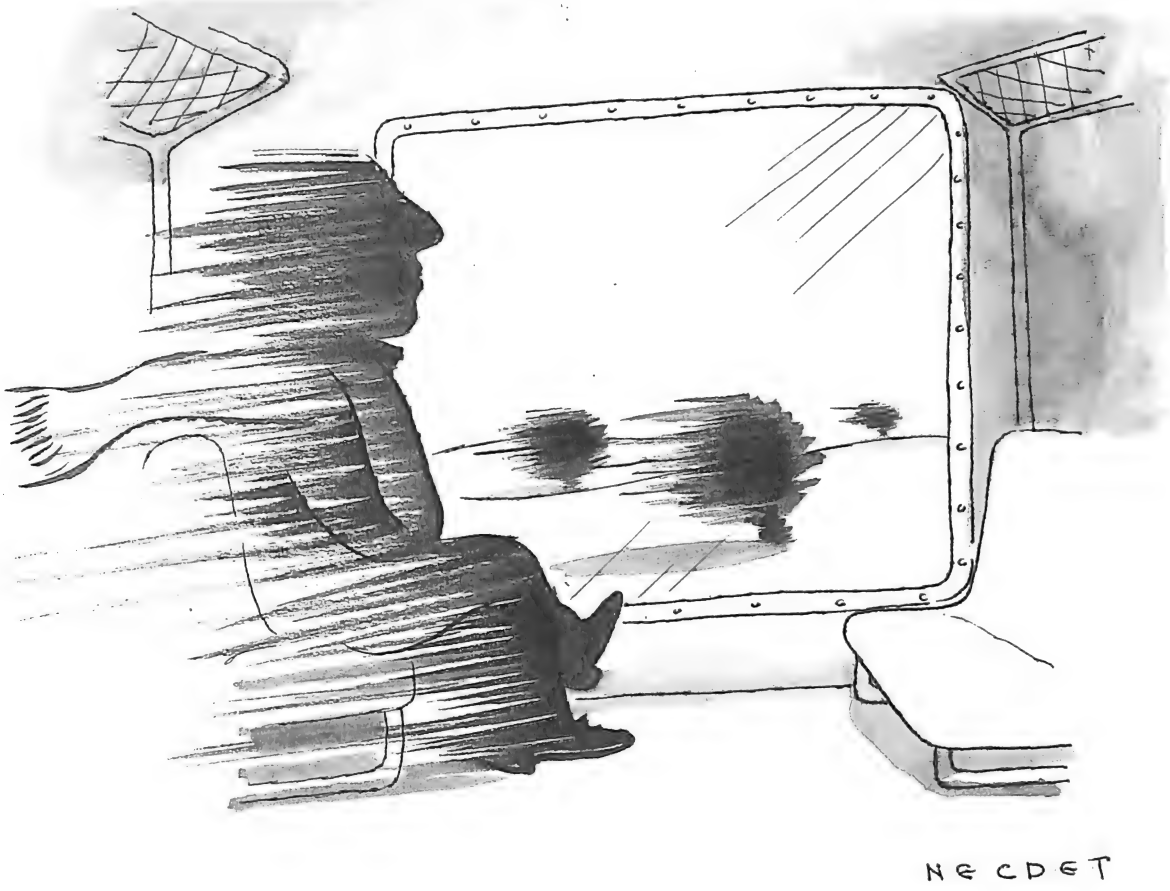

NECDET ŞEN

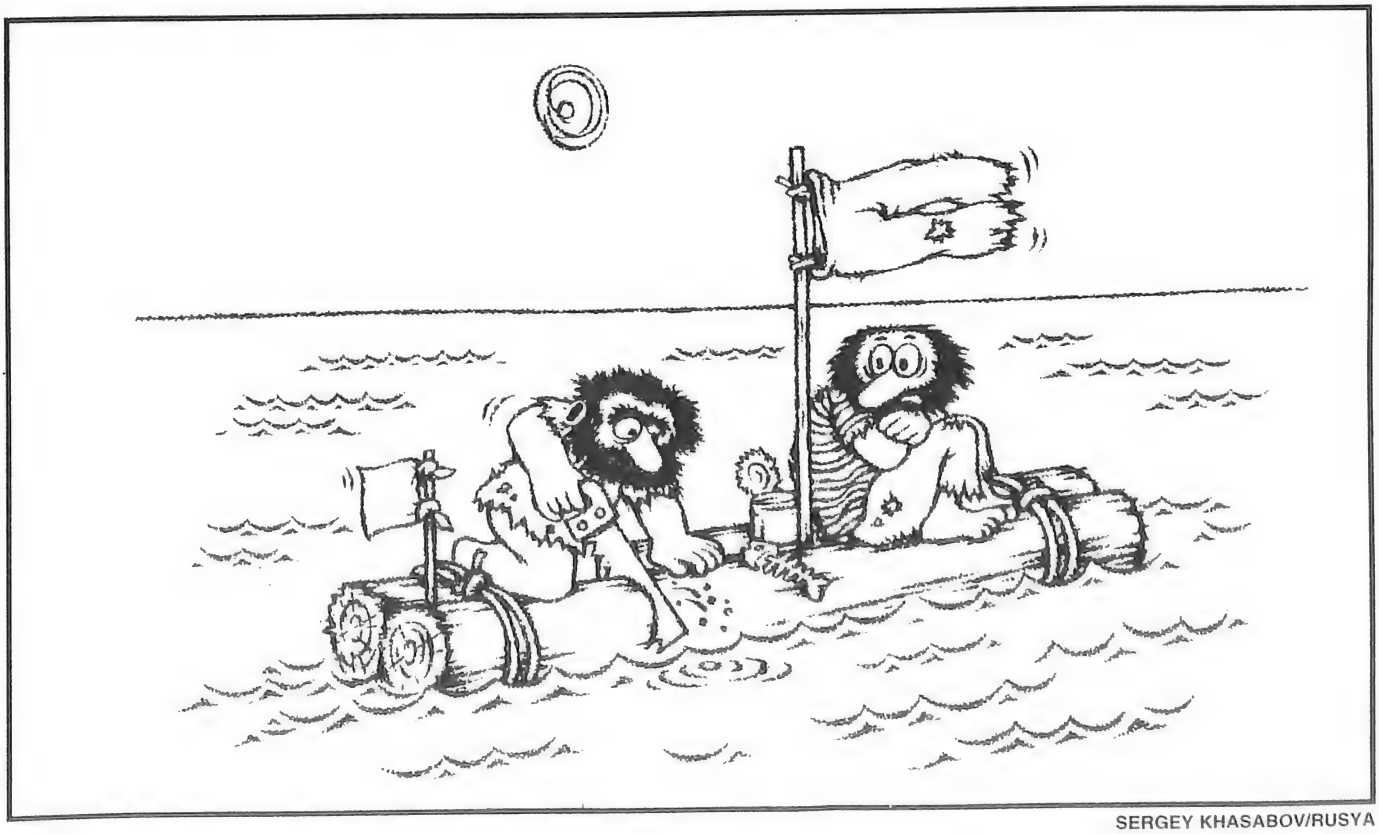

SERGEY KHASABOV/RUSYA

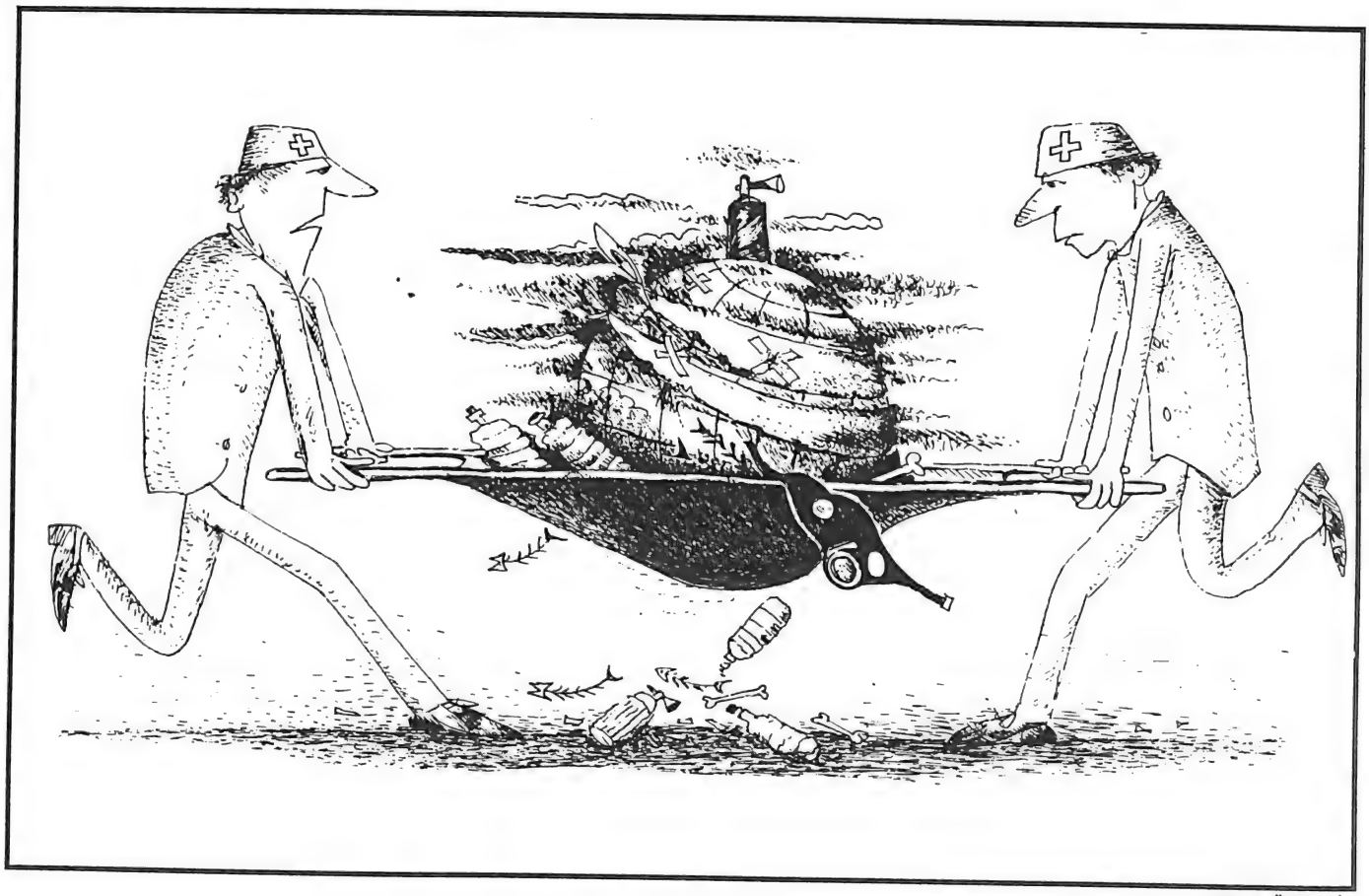

EROL ÖZDEMİR

ERAY ÖZBEK

KÜÇÜK AHBAPLAR

Levent CANTEK

Bir çocuk düşünün; Babası ve Amcası tam bir çizgi roman delisi... ailede sürekli çizgi roman konuşuluyor. Çocuk çizgisini geliştirmesi için teşvik ediliyor. Annesi hariç! Annesi onun adam olmasını istiyor. Ama çocuğun niyeti bozuk... Annesinden gizli çizgi roman tekniklerini mektupla öğreten bir kuruma başvuruyor. Her şeyi kendi cebinden karşılayıp, bir şeyler kapıyor. Nihayetinde çocuk da ebeveynlerini yanlış çıkartmıyor, adam oluyor (!) Ufak ufak çizgisiyle para kazanıyor. Yeni işler üretiyor. Gerçi ilk günler çaldığı kapılar pek keyifli cevaplar vermiyor. **"Çizgiler pek iyi olmasada espriler fena değil! Yılmayın çalışın"**

Charles M. Schulz adlı o hırslı çocuk da pek yılmıyor. Otuzuna yaklaşırken King Features'in kapısına dayanıyor. Amerika'da o yıllar çizgi roman türlerinin EC Comics ile altüst olduğu bir dönem yaşanıyor. yayıncılar genç adamın **Little Folks** (küçük ahbaplar) adlı strip (band-karikatür) çalışmasını beğeniyorlar. **Umberto Eco**'nun yıllar sonra söyliyeceği gibi eser yirminci yüzyıl insanının tam konumunu yansıtıyor. Onlarda bunun farkında!... bir şartları var. **"Ama bu isim olmaz biz buna PEANUTS** (fıstıklar, argoda küçük önemsiz şeyler anlamında kullanılıyor) **diyelim"** Genç adam karşı çıkamıyor. Ama o ismi bugün bile hiç sevmiyor. eserin yayınlandığı altmıştan fazla ülkede de bu isme pek rağbet edilmiyr. Örneğin ülkemizde de **Snoopy** adıyla biliniyor.

Snoppy mi kim? Snoopy şu sürekli kulübesinin üstünde yatan fizolof köpek... (Anlıyamadım gitti niye kimimiz köpek kimimiz insan doğmuş? Sırf şans işi başka ne? Arada haksızlıklar oluyor ama niye bana iltimas edilmiş mesela?) Snoppynın bir de sahibi var. (Hoş bazen kim kimin sahibi pek anlaşılmıyor ya) içine kapanık, Doğrucu ve temiz kalpli **Charlie Brown Lucy** adlı bir kıza aşık (Gönül bu !) ama kız onun tam bir kontrastı materyalist, bencil ve saldırgan... Beethoven'den hoşlanıyor ve daima haklı olduğuna inanıyor. Hoş gerçi inanmayanlarıda inandırıyor. Tekme atıyor. Yumruk atıyor. Herkesi ikna ediyor. Tam bir despot.

Öykü içinde varolan **"Ötekiler"** le Charlie Brown arasındaki en önemli fark şu; ötekiler toplumda benzemeye hazrlandıkları tipleri seçmişler ve ona göre hayatlarını kurmuşlardır. Açıkça kendileri için ideal olana öykünürler. Ama Charlie farklıdır. Kendi olmak istemektedir. Sıkılganlıkla açıklanamayacak bir şekilde direniştedir. Başkaları gibi olmak istemez.

Ama öncelikle çocuktur, ötekilerle birlikte de olmak ister. Hep bu ikilemi yaşamak zorundadır. Öykünün ana çizgilerini belirleyen bu entellektüel mizah dengesi aslında toplum içindeki gerçek ilişkilerin başarılı bir suretidir. Düşünenlerle yaşayanlar veya yaşamak istemekle düşünmenin arasındaki o gidiş gelişler hicvedilir. Brown kalabalığa uymak istemez ama uymadığı için de pişmanlık duyar. Snoppy ise zaten bir **sui generis** 'tir. (Kendi şahsına münhasır kişi) olanlarıda olacaklarıda pek umursamaz.

Snoppy'nin ulaştığı yaygınlık hayret verici bir düzeyde. Başlangıçta kimse böyle bir başarı beklemiyor. Oysa bugüne kadar tam 68 ülkenin 2200 ayrı gazetesinde yayınlanmayı başarmış. Albümlerinin toplam satışı yarım milyara yaklaşıyor. Oyuncaklardan aldığı gelirlerde cabası... Peki ya paralar? Bu kazanılan paralar kime gidiyor? Size yayıncının elinde sömürülen zavallı yaratıcı öykülerinden birini anlatmayacağım. Zira ayda 170 dolara çizgi roman tekniklerini öğrenen genç adam bugün Amerikanın sayılı milyarderleri arasında beşinci sırada gösteriliyor.

Yılda 70 ile 100 milyon dolar arası net bir geliri var. Ama hiç para harcamıyor, hayatında hiç bir değişiklik yapmıyor. (Şimdi dikkat!) Hala ilk günkü gibi büyük bir özveriyle çalışıyor. Tam 10 saat ara vermeden çiziyor. 1922 doğumlu olduğu düşünülürse onun yaratma cesaretinin dışında düşünülmesi gereken korkunç bir azmi olduğu aşikar! Memleketle herkesin sorusu para olduğu için (örneğin ben bu yazıyı yazarak kaç para alıyorum acaba?) soranlar olabilir. Eeee bu adam bu kadar parayı nereye götürecek? Onu bilmem ama Schulz sevdiği işi sevdiği şekilde yaparak yaşamanın huzuruyla öllecek. İşin güzelliği de burada! Gerisi laf!...

KARİKATÜRİST ANEKTOTLARI

■

Yener ÇAKMAK

■

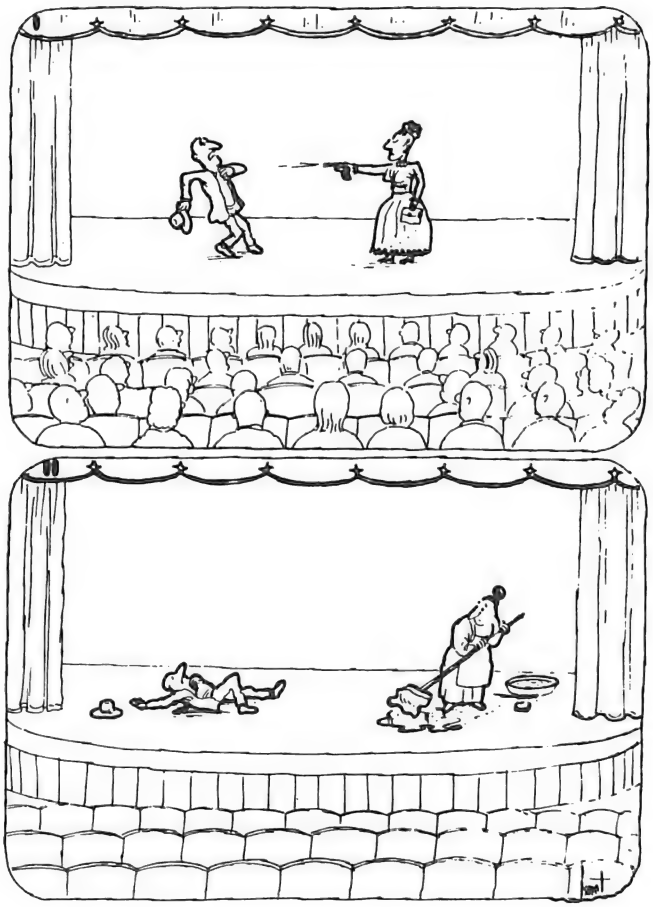

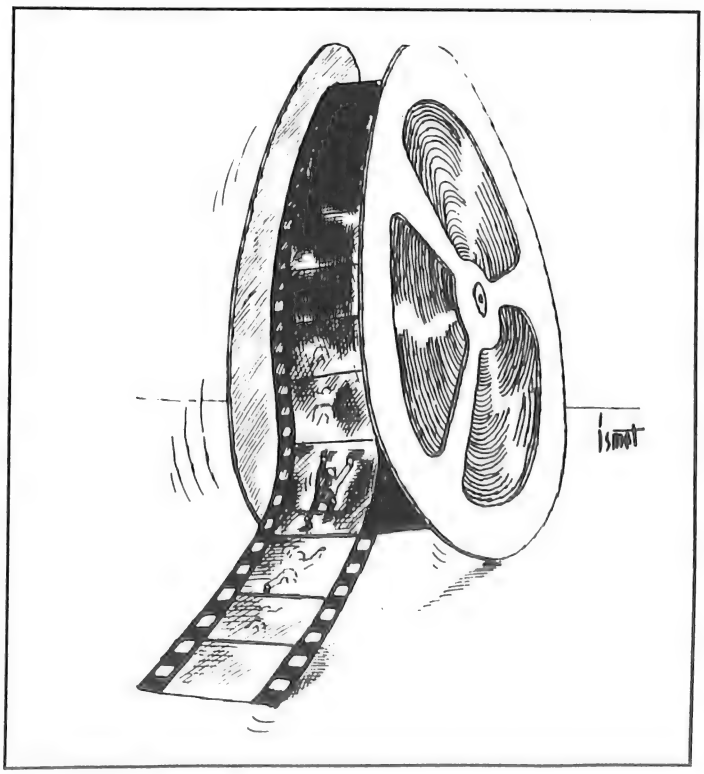

ÇOK DOSTU OLAN YALNIZ ADAM

Necip Fazıl Kısakürek'in bacanağı Yusuf Ziya Ortaç, "Bizim Yokuş" adlı hatırat kitabında, Zeki Beyner'i şöyle anlatıyor:

Karikatürlerinde, baktıkça insanın içini sızlatan bir yalnız adam vardır. Onun saçları uzamış, pantolon kısalmış, güvercinlere bakar gülümser, düşen yapraklara bakar düşünür, genç kızlara bakar yutkunur. İşte o kağıt üstündeki hazin adam bizimZzeki'dir. Bizim Zeki Beyner! Yalnız adam dedim. Ama ne kadar yalnız, ne kadar! Arkadaşlarından öğrendim. Ablası yok, ağabeyi yok, amcası yok, teyzesi yok. Dudakları bir kere anne dememiş, bir kere baba dememiş, benim Zeki'ciğimin! Ama bütün tabiat ve bütün insanlık onun dostu, onun arkadaşı, onun akrabasıdır. Çiçekler, çocuklar, gençler, ihtiyarlar ve yoksullar. Şu açık hava otelinde, bir kanepeye uzanmış, yıldızların altında uyuyan kimsesiz, şu meyhane kapısında yalpalayan sarhoş, şu çınar kovuğunda barınmış aile, bütün Akbaba sayfalarında gördüğümüz o insanlar, Zeki'nin kendisi için yarattığı dostlardır. Bu yapayalnız adam kadar çok dostu olan kim var bu dünyada? Zeki susar, Zeki konuşmaz, Zeki efkârlıdır hep. Eğer güldüğünü, eğer şakalaştığını görürseniz, biliniz ki çakırkeyiftir Zeki. Böyle tatlı sarhoş az görülür. Yılışmadan gülen, incitmeden konuşan. O çizgisi olan karikatürcüdür. Altında imza istemez. Her eserinde kişiliğini gösterir. Bakınca tanırsınız hangi fırçadan çıktığını. Güzel kızlar, ince kadınlar çizer. Baklava kadın, börek kadın, yassı kadayıfı kadın değil, bir kadeh likör, bir lokma muz, bir kaşık ananas gibi kadınlar. Sosyal konulara özel bir açıdan bakar, kalbinin gözleriyle. Kalp, elbet bilirsiniz safrakesesi gibi sağda değil, soldadır.

(Bizim Yokuş - Yusuf Ziya Ortaç)

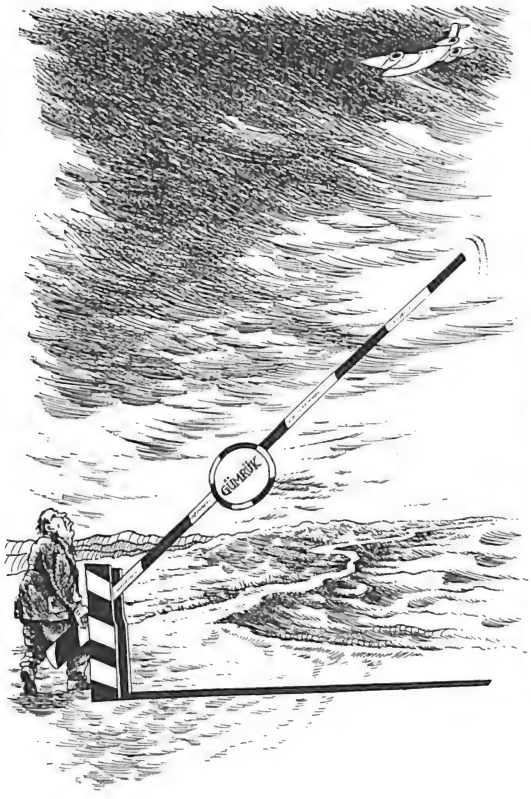

ALPER SUSUZLU

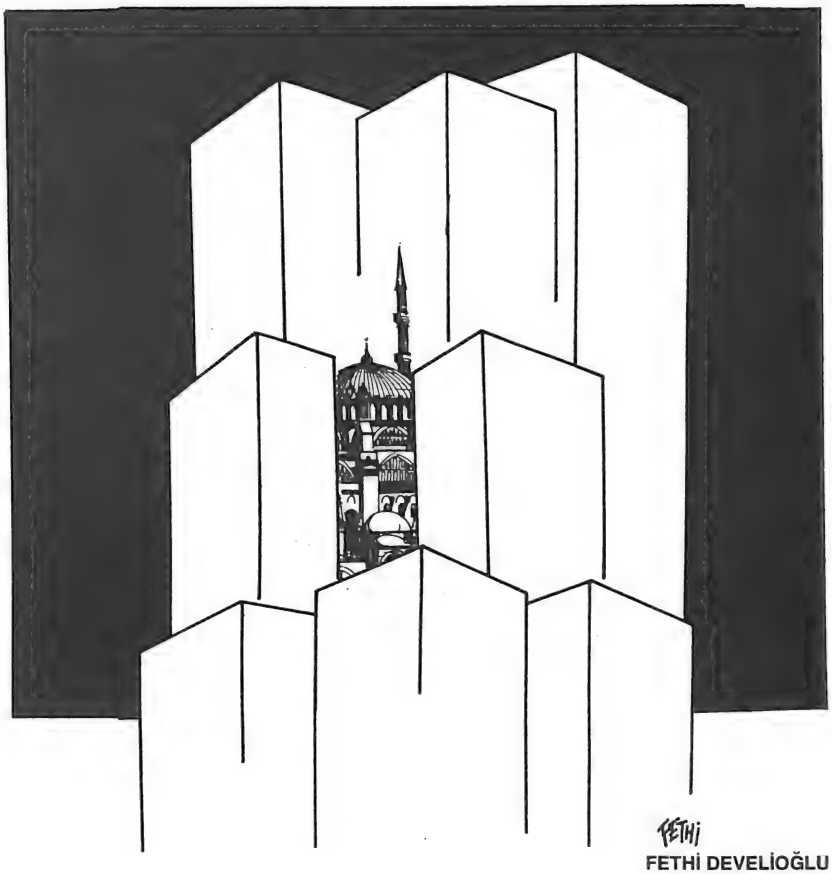

FETHİ DEVELİOĞLU

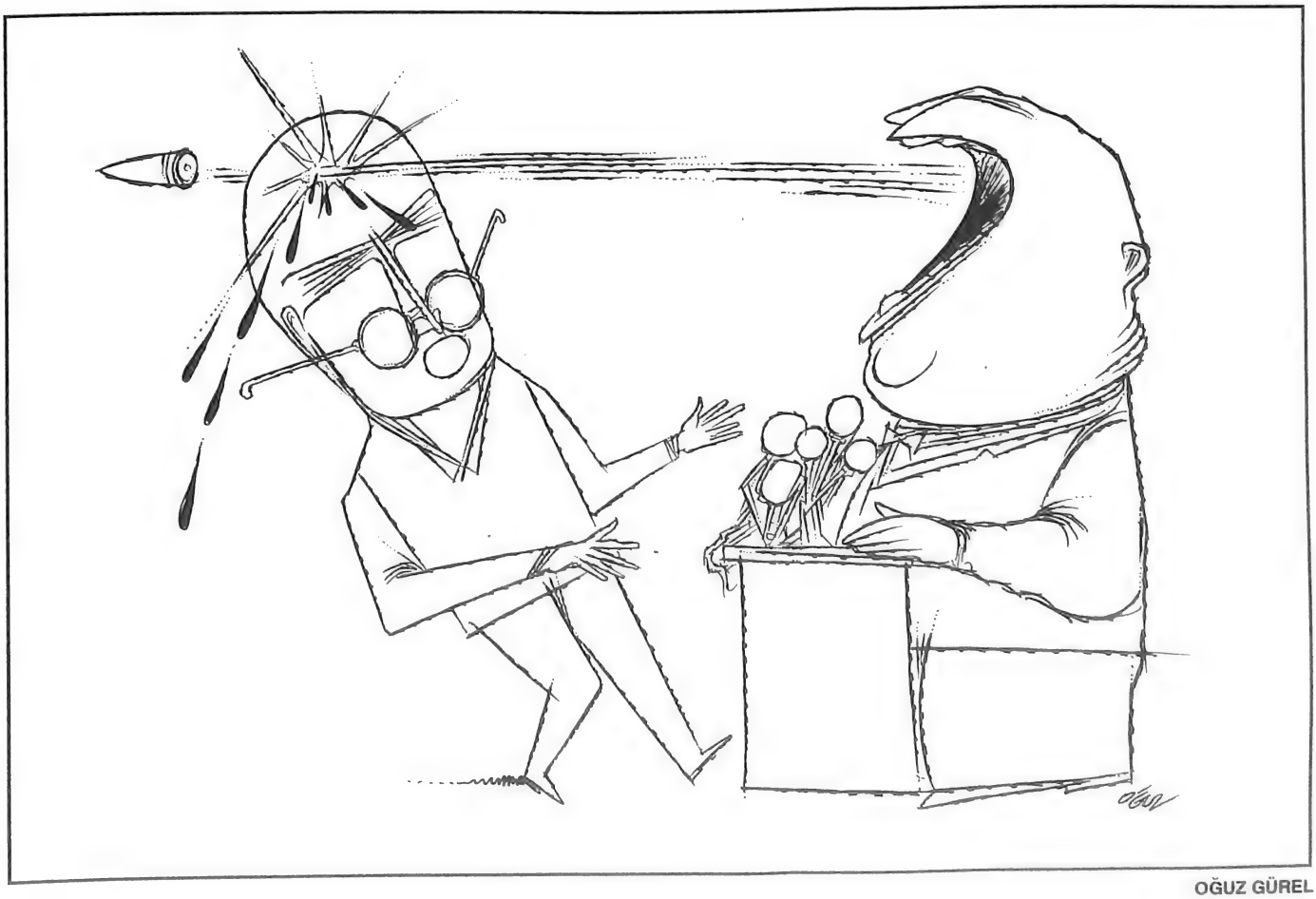

OĞUZ GÜREL

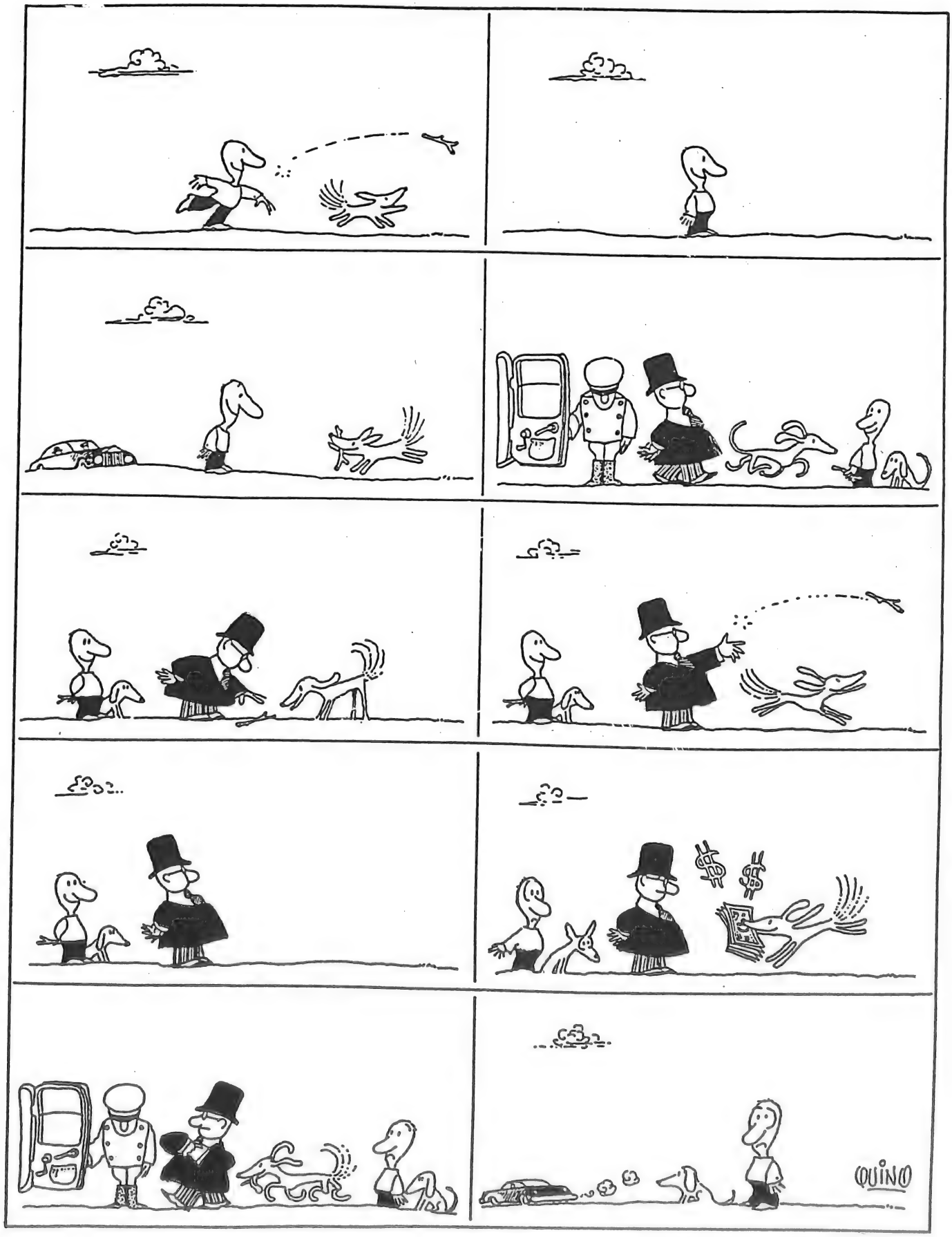
QUINO

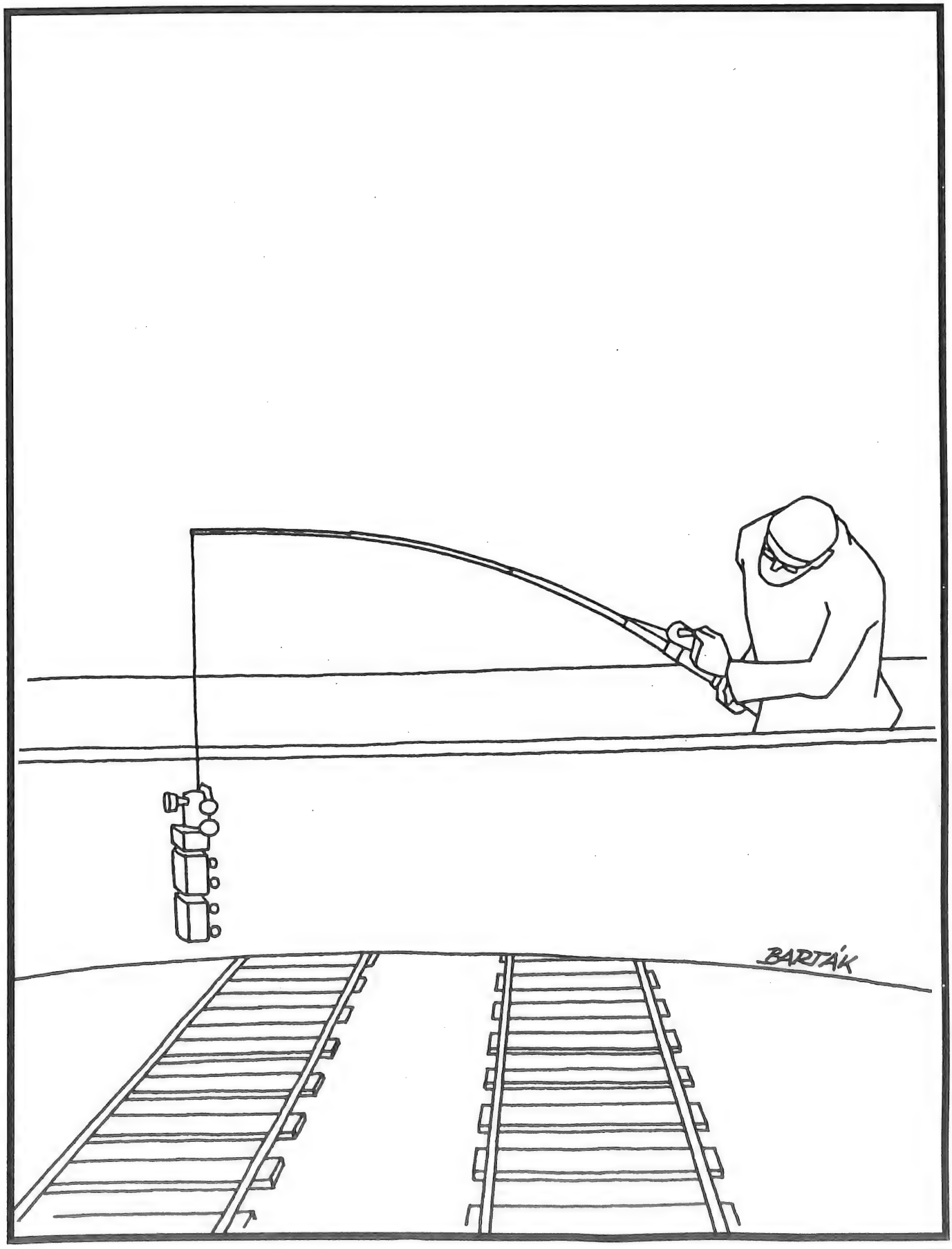
BARTÁK

KARİKA TÜRKÜCÜ

•

ananız güzelse

BÜLENT OKUTAN

Nejat bey o gün de çok yorulmuştu. Bütün gün büroya gidip gelenlerden eleman demişti. Kafasındaki tek şey bir an önce eve varıp, duşunu almak, koltuğuna gömülüp buzlu bir bardak rakı içebilmekti. Gaz pedalına bu rahavetle aheste, aheste basarken dikiz aynasında koskoca bir kamyonun klakson sesi ile irkildi. Biraz gayret etmese o'pala bıyıklı kamyoncu küçücük arabasını kurbağa gibi ezecekti. Yol verdi nereden gelip nereye gittiği belli olmayan kamyona... gerçi arkasında plaka filan yoktu ama, olsun... "YOLLARIN USTASIYIM, GÖZLERİNİN HASTASIYIM." yazıyordu Allahtan.

Ana yoldan ayrılıp mahalleye girdiğinde; hisleri lacivertleşti ve derin bir oh çekti. Bakkal Mehmet kapıda onu bekliyordu sanki. Arabasını yanı çekti. Mehmet biraz da yalakalanarak içeri aldı onu "zam geldi emme, ben müdürüme ayırmış bulunmaktan gıvanç duyuyorum" dedi. Nejat bey sırtını sıvazladı; "Aman Mehmetciğim lutfetmişsin" dedi. Mehmet ağızındaki son birkaç dişini gösterip "Ayıp ediyon abiheç lafımı olur." dedi. Nejat bey tam kapıdan çıkıyordu ki kapı önünde küçük bir kasadaki papaz eriğine takıldı. "Ver şu erikten de bir kilo, meret rakı ile çok hoş gider" dedi. Elli binliğin on beşi elindeydi. Mehmet kaşlarını kaldırdı. "Müdür bey bir beşlik daha rica etçem. "Bu sefer Nejat bey bozuldu o'da kaşlarını indirdi dudağını salladı "Bu acı eriğin kilosu yirmi bin mi Mehmet?" diye sordu. Sordu ya cevap bile beklemedi.

Arabanın kapısını hırsla çekti. Anahtarı yerleştirip marşa dokundu tık yok. O'sırada cinleri başına toplandı işte; Basmayan marş'a, Toyotanın ebesinin örekeşine, Anasonu ekip rakıyı içine, Can eriğini dikene giydi giyiştirdi. Biraz sonra da evine ulaşmıştı. Sanki kurtuluş savaşından çıkmıştı bitap düşmüştü. Sürünerek banyoya daldı. İçinden bağıra bağıra şarkılar söylemek geçiyordu. Beceremedi...

Yarım saat sonra koltuğundaydı. Buzlu rakısı, papaz eriği ve sigarası, eşinin üstün gayretleri ile sehpanın üzerinde çiçek gibi duruyordu. Bütün gün okuma fırsatı bulamadığı gazetesinden bir satır aldı. Bir de buzlu rakısından derin bir oh çekmişti ki köşedeki koltukta akşama doğru programını izleyen kayıngiller familyasının son öreği kayınvalidesi Sıdıkanım la göz göze geldi. "N" haber yavrum dedi. "Haberler mi" "İyi iyi" dedi Nejat bey lafı uzatmadan... Sıdıkhanım haberlerin iyi olduğunu duyunca ilave etti;

"kurbanlıkları sordun mu kurbanlıkları bayrama az kaldı."

"Sordum anacığım. Sordum. İkiyüzlelli bine bir tane ayırttım."

sıdıkahımın kulakları artık pek iyi duymuyordu. Nejat beyindediklerini duymak için bütün gücünü kullanıyordu. Çok memnun olmuştu yine Nejat beyin; Yav ana hiç bu kadar paraya kurban olur mu diye serzenişte bulunduğunu duymadı. Eliyle kulağını tuttu. Nejat bey anlamıştı; "Bu sene diyorum. Koyunlar nüfus planlamasına pek uymamışlar üretim fazla olmuş, ucuz ucuz veriyorlar ki vatandaşlar dini vecibelerini yerine getirsin fakir fukara da bol bol et yesin."

Nejat beyin espirisi "cuk" oturmuştu artık ne dese gidiyordu. Neşesi de yerine gelmişti. Gözleri gazetedeki haberleri tararken hep güzel şeyler görmek istiyordu. Sıdıkanımın gözleri üzerindeydi; "Cumhurbaşkanımız birinci turda dörtyüz oyla siçilmiş anacığım." Sıdıkanım hoşlanmıştı. "ne dileyim hayırlı uğurlu olsun... Eskiden tur atar dururlardı. Demek artık birlik beraberlik hisleri, Meclis-i Mebbusanin da sağduyusununa mahzar oldu. "nejat bey burnunu şişire şişire cevap verdi. "öyle... çok değiştiler. "Sıdıkanım yine de bir soru sormadan edemedi "E geçenlerde bir naklen yayın sırasında Mebbusun biri bir tartakladı ona ne demeli Nejat. "Nejat itiraz etti. "Yok canım sana öyle gelmiştir. Sevgi ve saygının tezahuru çok değişti. Kör tuttuğunu bildiğin gibi öpmüyor artık."

Bir ara sessizlik oldu. Bu arada Nejat bardağı yarılamıştı. Sessizliği bozan yine Sıdıkanım oldu. "Mark kaç olmuş Mark... Geçen ki üç aylığın yarısına mark almıştın hatırladın mı? "Eyvah zarar ettik valde hanım Mark üçbin birden düştü." Sıdıkanım çok üzülmüştü ellerini dizlerine vurdu. "Eyvah... Eyvah..." Nejat ağzında erik olduğu halde "Ne eyvahı Mark düştü ama paramız kurtuldu ekonomi rayına oturdu, enflasyon düştü N'haber" Yalanlar Nejat beye o kadar tatlı gelmişti ki... sıralıyordu ha bire... Onu nihayet can kulağı ile olmasa bile sağır kulağıyla dinleyen biri de vardı. Devam etti... "Milli takım; Norveç'i altı sıfır yenip bozguna uğratmış iyi mi? "Sıdıkanım" İyi yavrum pek iyi olmuş maaşallah" Haber sağnağı sürüyordu. "Başbakan bu temmuzda memura verilecek zam oranını yüzde yüzaltmış olarak açıklamış o da iyi mi? "Sıdıkanım bazen duymuyordu ya yine de okeyliyordu damadını. "AT a girmemiz kesinleşmiş, ona ne dersiniz... Hırvatlar; Bosna Hersek ermenilerde Karabağ davasından vaz geçip barış imzalamışlar tüm işgal topraklarından da geri çekilmişler o da iyi mi? "Sıdıkanım son cümlecikleri çok iyi anlamıştı "Ağzına sağlık yavrum çok iyi, bu günkü haberler vatana millete şenlik... Şu milletin şen olması inan olsun romatizmalarıma sanki fizik tedavisi gibi geliyor... "Nejat bey kalan rakısını da çekti. "Son haber de emeklilere valde hanım, üç aylıklarınız yüzde yüz oranında artmış. Ve de bankalar tahsildarlarını kapı kapı dolaştırıp sizlere özel zarflara taktim edecekler ve hayır dualarınızı alacaklarmış iyi mi? ... "Sıdıkanım artık gülüyordu çok keyiflenmişti. Nejat bey ayağa kalktı ve ona doğru yürüdü. "Bu gazetedeki haberlerin tamamı naylon bunu bilesin. Baş yazarı da benim şimdi soruyorum "ANANIZ GÜZEL Mİ? "Eğer bu soruya EVET diyorsanız 900 900 sıfır sıfırı arayın HAYIR diyorsanız zaten bi işe yaramıyorsunuzdur.

ANANIZA RAHMET..."

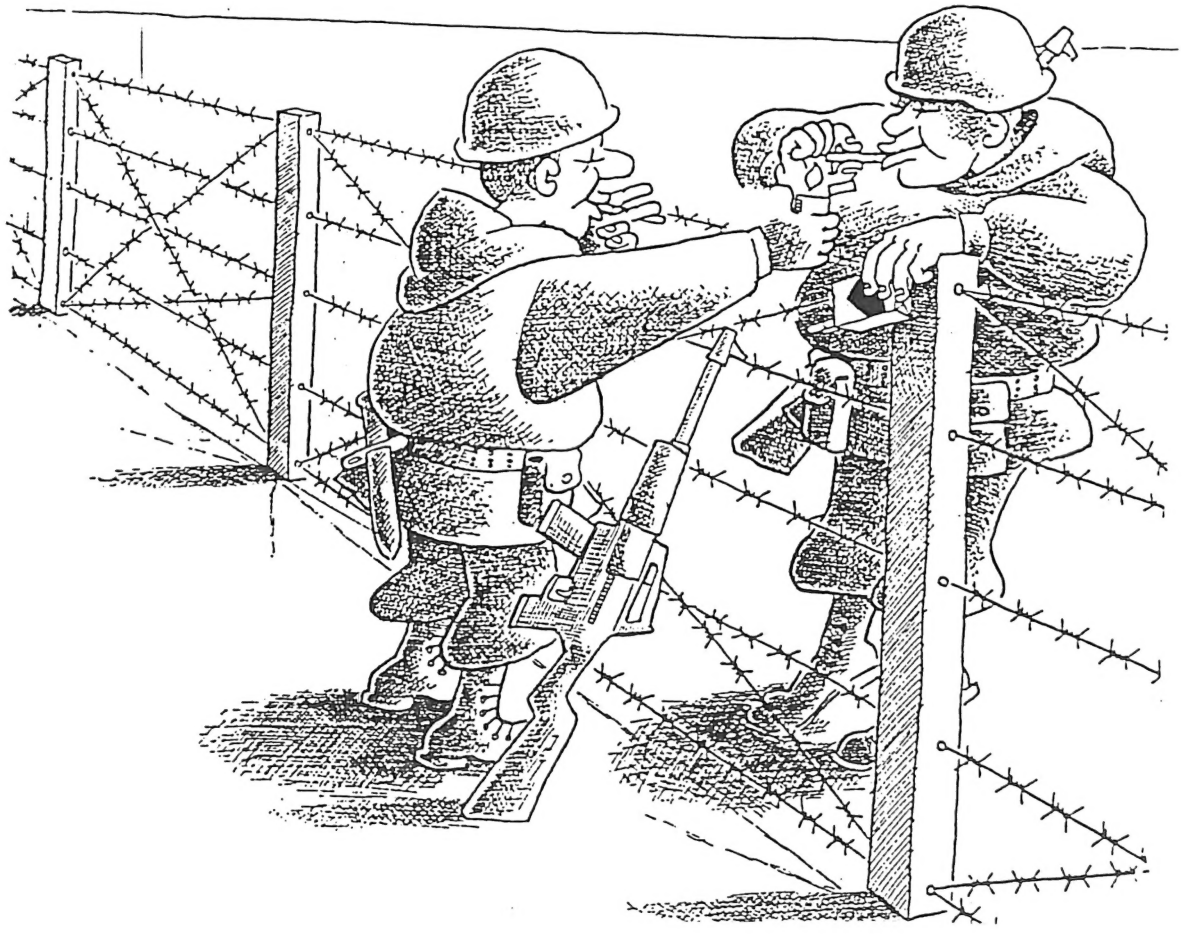

CUMHUR GAZİOĞLU

ERDOĞAN KARAYEL

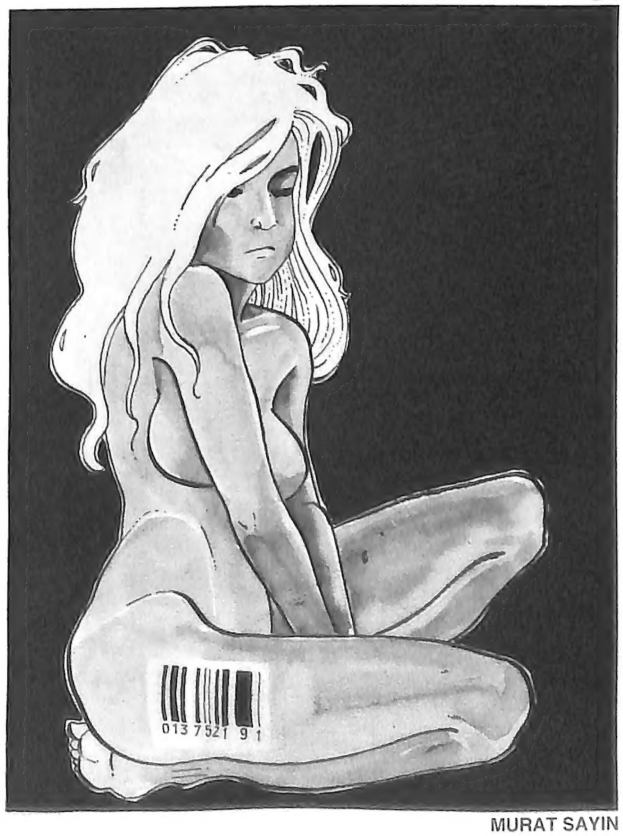

MURAT SAYIN

CEMALETTİN GÜZELOĞLU

ÇEVREMDEKİLER — GÜNGÖR KABAKÇIOĞLU

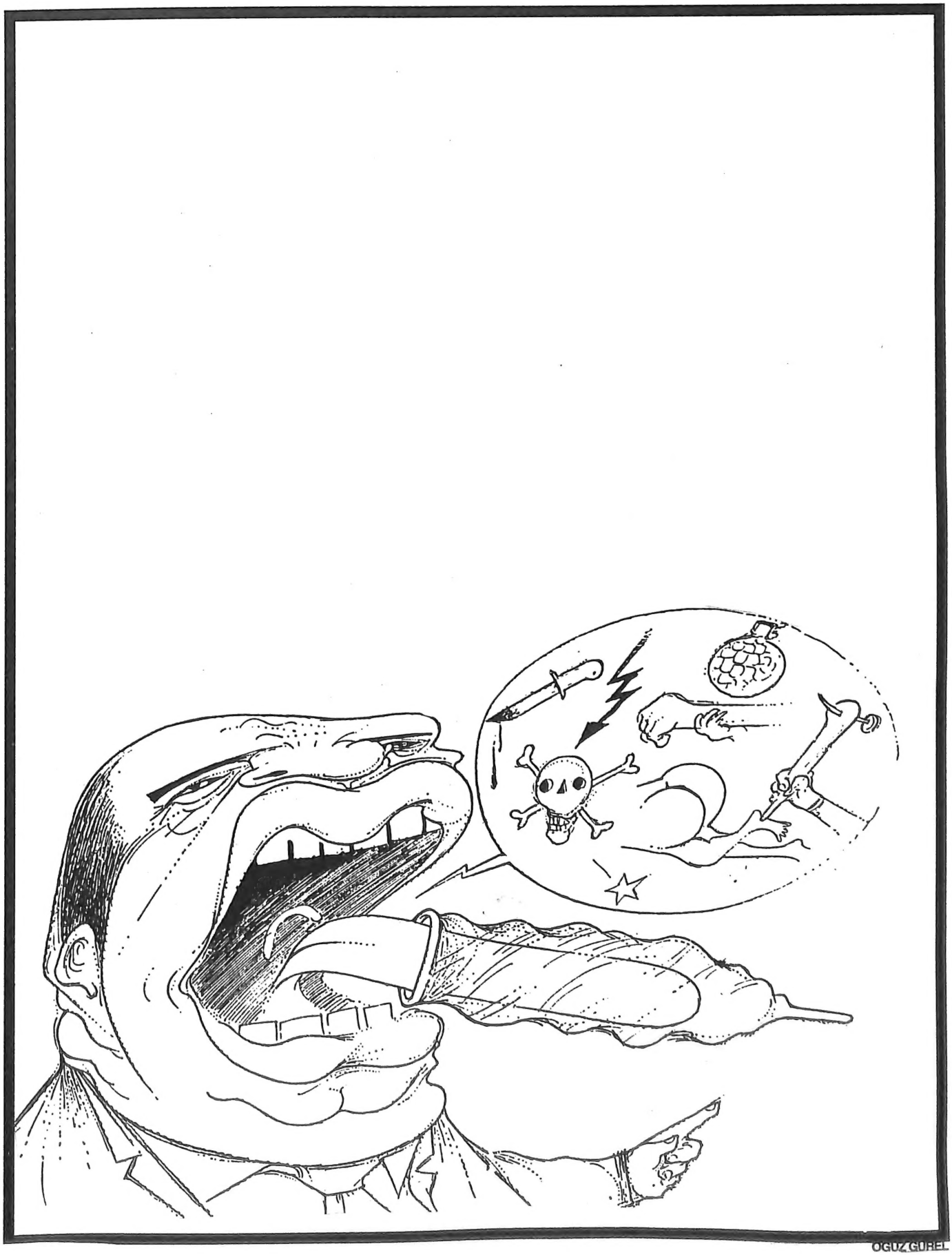

OĞUZ GÜREL

Türkiye'de karar verme konumunda olan kişiler niçin gazetemizi okur?

Çünkü gerek duydukları bilgileri objektif olarak sadece gazetemizde bulabilirler.